

FOND ZA HUMANITARNO PRAVO

Treći izveštaj

o sprovođenju

Nacionalne strategije

za procesuiranje ratnih zločina

Fond za humanitarno pravo

Treći izveštaj

o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina

Beograd,
decembar 2018. godine

Projekat je podržan od strane Evropske unije. Stavovi izneti ovde pripadaju isključivo autoru i ne odražavaju nužno zvanične stavove Evropske unije.

SADRŽAJ

Predgovor.....	5
Uvod	6
I. Procesuiranje predmeta na osnovu prioriteta određenih u skladu sa kriterijumima definisanim Tužilačkom strategijom	10
II. Porast broja optužnica u odnosu na broj istraga	11
III. Porast broja pravnosnažno okončanih postupaka u odnosu na broj optuženja	14
IV. Kraće prosečno trajanje postupaka za ratne zločine	15
V. Pozitivna ocena Evropske komisije o usklađenosti sistema zaštite i podrške svedocima i žrtvama u Republici Srbiji sa standardima Evropske unije.....	16
VI. Smanjen broj nestalih lica čija sudbina nije razjašnjena.....	16
VII. Povećan broj pokrenutih i pravnosnažno okončanih postupaka zahvaljujući regionalnoj saradnji	17
VIII. Izveštaji glavnog tužioca i predsednika MKSJ podneti Savetu bezbednosti	18
IX. Pozitivni izveštaji drugih relevantnih vladinih i nevladinih organizacija.....	19
Oblasti koje obuhvata Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina.....	20
POVEĆANJE EFIKASNOSTI POSTUPAKA ZA RATNE ZLOČINE.....	21
ZAŠTITA SVEDOKA I ŽRTAVA	30
PODRŠKA SVEDOCIMA I ŽRTVAMA	33
ODBRANA OKRIVLJENOG	36
SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE I PITANJE NESTALIH LICA	38
SARADNJA SA MEĐUNARODNIM KRIVIČNIM TRIBUNALOM ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU	44
REGIONALNA I ŠIRA MEĐUNARODNA SARADNJA	46
UNAPREĐENJE UKUPNOG ODNOSA DRUŠTVA PREMA PITANJU SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE.....	50
Tabelarni prikaz realizacije aktivnosti	56

Skraćenice

Akcionni plan	Akcionni plan za Poglavlje 23
AP KiM	Autonomna pokrajina Kosovo i Metohija
BiA	Bezbednosno-informativna agencija
BiH	Bosna i Hercegovina
BIRN	Balkan Investigative Reporting Network
DORH	Državno odvjetništvo Republike Hrvatske
DVT	Državno veće tužilaca
EU	Evropska unija
EULEKS/EULEX	Misija vladavine prava Evropske unije na Kosovu
FHP	Fond za humanitarno pravo
Jedinica za zaštitu	Jedinica za zaštitu učesnika u krivičnom postupku
Komisija za nestala lica	Komisija za nestala lica Vlade Republike Srbije
MKSJ	Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju Ujedinjenih nacija
MMKS	Mehanizam za međunarodne krivične sudove
MKCK	Međunarodni komitet Crvenog krsta
MKNL	Međunarodna komisija za nestala lica
MO	Ministarstvo odbrane Republike Srbije
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije
Nacionalna strategija	Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
Radno telo	Radno telo za praćenje sprovođenja Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina
REKOM	Regionalna komisija za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava počinjenim na teritoriji nekadašnje SFRJ od 1. januara 1991. do 31. decembra 2001. godine
REM	Regulatorno telo za elektronske medije
SB	Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija
SORZ	Služba za otkrivanje ratnih zločina Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije
SRS	Srpska radikalna stranka
TRZ	Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije
Tužilac	Tužilac za ratne zločine Republike Srbije
Tužilačka strategija	Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji 2018–2023.
UN	Ujedinjene nacije
VBA	Vojnobezbednosna agencija
VJ	Vojska Jugoslavije
VOA	Vojnoobaveštajna agencija
Vlada	Vlada Republike Srbije
VSS	Visoki savet sudstva
Zahtev	Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja
Zamenik tužioca	Zamenik tužioca za ratne zločine Republike Srbije
ZKP	Zakonik o krivičnom postupku (Službeni glasnik Republike Srbije, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014)

Predgovor

Fond za humanitarno pravo (FHP) prati i pruža podršku suđenjima za ratne zločine još od prvih postupaka koji su vođeni u Republici Srbiji 2002. godine. FHP je jedina organizacija koja u kontinuitetu prati i analizira suđenja za ratne zločine u Srbiji i o tome obavještava domaću i međunarodnu javnost. U predmetima ratnih zločina preko punomoćnika zastupa žrtve (oštećene), Tužilaštvu za ratne zločine (TRZ) podnosi krivične prijave protiv osumnjičenih i ustupa dokumentaciju o počinjenim ratnim zločinima. Takođe, FHP identifikuje i ohrabruje svedoke i žrtve da svedoče u predmetima ratnih zločina i time doprinesu uspostavljanju pravde za zločine iz prošlosti.

Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina (u daljem tekstu: Nacionalna strategija) je usvojena u februaru 2016. godine. FHP je jedina nevladina organizacija koja izveštava o implementaciji Nacionalne strategije, sa ciljem da pomogne u proceni kvaliteta i kvantiteta ispunjavanja predviđenih mera i aktivnosti.

Pred vama je treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije koji FHP objavljuje. Za kompletan uvid u dosadašnje sprovođenje Nacionalne strategije relevantni su i Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, kao i Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, koje je FHP predstavio u prethodnih 12 meseci.¹

5

Nalazi FHP-ovog istraživanja u trećem izveštaju pokazuju da za 33 meseca od usvajanja Nacionalne strategije nije došlo do napretka u oblasti procesuiranja ratnih zločina. Još uvek je dominantno kašnjenje u implementaciji Strategije, a od 15 optužnica koje su podignute od usvajanja Nacionalne strategije, najmanje 12 nije rezultat incijalnog rada

¹ *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, 2017. godine, dostupan na internet prezentaciji FHP-a: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/12/Izvestaj_Strategija_1.pdf; *Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, 2018. godine, dostupan na internet prezentaciji FHP-a: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/07/Izvestaj_Strategija_2_SRP-ff.pdf. Svim izvorima pristupljeno: 11.11.2018. godine.

TRZ-a, već su ustupljene iz BiH.² Suđenja za ratne zločine i dalje traju nerazumno dugo, nije zabeležen napredak u oblasti procesnih prava žrtava, broj nestalih lica se ne smanjuje očekivanom dinamikom, saradnja sa Međunarodnim mehanizmom za međunarodne krivične sudove (MMKS) je i dalje opterećena odlukom Višeg suda u Beogradu da ne izruči članove Srpske radikalne stranke (SRS) optužene za nepoštovanje suda, ali i sve češćim negiranjem i reinterpretiranjem sudski utvrđenih činjenica u postupcima koji su vođeni pred Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ).

Uvod

Vlada Republike Srbije usvojila je 20. februara 2016. godine Nacionalnu strategiju za procesuiranje ratnih zločina za period od 2016. do 2020. godine, kojom je definisan set aktivnosti čiji je zajednički cilj – unapređenje procesuiranja ratnih zločina u Srbiji.³

Utvrđivanje individualne krivične odgovornosti za ratne zločine počinjene tokom 1990-ih godina deo je formalnih uslova za pristupanje Srbije Evropskoj uniji. Kao neposredan odgovor na preporuke koje je Evropska komisija definisala u okviru Izveštaja o skriningu, Srbija je usvojila i Akcioni plan za Poglavlje 23,⁴ koji se odnosi na reformu pravosuđa i osnovna prava, uključujući ratne zločine.⁵

Akcioni plan, u delu „1.4. Ratni zločini”, predviđa set aktivnosti za sve državne organe koji su nadležni za procesuiranje ratnih zločina. Zadatak Nacionalne strategije je da, prateći

6

2 Optužnice koje su podignute nakon usvajanja Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, 20. februara 2016. godine: *Doboj, Ključ – Šljivari, Bratunac, Bosanska Krupa, *Ključ – Kamičak, *Ključ – Kamičak II, Srebrenica – Kravica, Sanski Most – Lušci, Caparde, Bosanska Krupa II, Ključ – Režovići, **Bogdanovci, Kožuhe – Doboj, Brčko*, **optužnica protiv Branka Brankovića i **optužnica protiv Jovana Novakovića. *Predmeti *Ključ – Kamičak* i *Ključ – Kamičak II* su spojeni. ****Napomena**: Optužnica u predmetu *Bogdanovci*, optužnica protiv Branka Brankovića i optužnica protiv Jovana Novakovića nisu potvrđene pred Višim sudom u Beogradu u trenutku završetka rada na ovom izveštaju. FHP nema podatke o tome da li su optužnice u ovim predmetima rezultat inicijalnog rada TRZ-a ili su ustupljene.

3 Tekst Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2016-05/p_nac_stragetija_lat.PDF, pristupljeno: 10.10.2018. godine.

4 Tekst Akcionog plana za Poglavlje 23 je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <http://www.mpravde.gov.rs/tekst/12647/akcioni-plan-za-pregovaranje-poglavlja-23-usvojen-na-sednici-vlade-srbije-27-aprila-2016.php>, pristupljeno: 10.10.2018. godine.

5 Izveštaj o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva Republike Srbije sa pravnim tekovinama EU (skraćeno: *Izveštaj o skriningu*) je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <http://www.mpravde.gov.rs/tekst/7073/izvestaj-o-skriningu.php>, pristupljeno: 10.10.2018. godine.

smernice iz Akcionog plana, definiše aktivnosti čijom će se realizacijom unaprediti efikasnost procesuiranja ratnih zločina.

Osim Radnog tela za praćenje Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina (Radno telo), koje je nadležno da izveštava o njenoj implementaciji, FHP prati implementaciju strategije sa ciljem da u formi *izveštaja iz senke* ponudi nalaze i zaključke o implementaciji Nacionalne strategije.⁶

Ovo je treći izveštaj o monitoringu implementacije Nacionalne strategije koji FHP objavljuje. Izveštaj sadrži kratak pregled trenutnog stanja i odnosi se na period od 1. juna 2018. godine do 1. decembra 2018. godine.

Metodologija

Podaci korišćeni za izradu ovog Izveštaja potiču iz tri osnovna izvora. Prvi izvor su izveštaji državnih i međunarodnih organa, uključujući kvartalne izveštaje o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23⁷ i izveštaje glavnog tužioca i predsednika Mehanizma za međunarodne krivične sudove Savetu bezbednosti UN-a.⁸ Drugi izvor su podaci prikupljeni od državnih organa, nosilaca aktivnosti predviđenih Nacionalnom strategijom, putem zahteva za pristup informacijama od javnog značaja.

Imajući u vidu da FHP prati sva suđenja za ratne zločine koja se odvijaju pred Višim i Apelacionim sudom u Beogradu, a da u nekoliko postupaka FHP preko punomoćnika zastupa žrtve (oštećene u postupcima), treći izvor informacija predstavljaju i izveštaji FHP-a sa ovih suđenja.⁹

7

6 Odluka Vlade Republike Srbije o obrazovanju Radnog tela za praćenje sprovođenja Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina („Službeni glasnik Republike Srbije“ broj 80 od 29.08.2017. godine).

7 Izveštaji o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23 su dostupni na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/17033/izvestaj-br-32017-o-sprovođenju-akcionog-plana-za-poglavlje-23.php>, pristupljeno: 03.05.2018. godine.

8 Izveštaji glavnog tužioca i predsednika Mehanizma za međunarodne krivične sudove Savetu bezbednosti UN-a su dostupni na: <http://www.irmct.org/en/basic-documents/reports>, pristupljeno: 15.11.2018. godine.

9 Videti sekciju *Publikacije* na internet prezentaciji FHP-a: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=223>, kao i sekciju *Pojedinačni predmeti* na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>. Svim izvorima pristupljeno: 12.11.2018. godine.

Prepreke koja se javljaju prilikom pripreme izveštaja Fonda za humanitarno pravo o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina

Prepreku u prikupljanju informacija predstavlja činjenica da je Radno telo koje treba da nadzire i izveštava o realizaciji Nacionalne strategije osnovano sa godinu i po dana zakašnjenja, u avgustu 2017. godine. Kašnjenje u formiranju ovog Radnog tela je za posledicu imalo i kašnjenje u dinamici objavljivanja zvaničnih izveštaja o napretku u realizaciji aktivnosti predviđenih Strategijom. Do kraja završetka rada na ovom izveštaju, Radno telo je objavilo ukupno četiri izveštaja, koji zajedno pokrivaju period od 20. februara 2016. godine do 30. septembra 2018. godine.¹⁰

Osim što izveštaji Radnog tela kasne, informacije sadržane u ovim izveštajima su uglavnom šturo, izveštavanje po aktivnostima često odstupa od onoga što je u samoj aktivnosti predviđeno, a sami izveštaji su teško razumljivi čak i stručnoj javnosti koja aktivno prati teme koja se odnose na suđenja za ratne zločine. Takođe je potrebno naglasiti da su ocene o realizaciji aktivnosti često paušalne i nelogične. Na primer, u Izveštaju broj 3 koji je pripremilo Radno telo, aktivnost koja se odnosi na uspostavljanje regionalne baze podataka o svim slučajevima suđenja za ratne zločine ocenjuje se kao aktivnost koja se „uspešno sprovodi“.¹¹ Već u prvoj rečenici koja sledi, a koja se odnosi na presek stanja u junu 2018. godine, navedeno je da „aktivnost nije realizovana, s obzirom da je tokom izveštajnog perioda izabran novi Glavni odvjetnik Državnog odvjetništva Republike Hrvatske“. Prema roku određenom u Nacionalnoj strategiji, aktivnost je trebalo da bude realizovana još u prvom kvartalu 2016. godine.¹² Stoga ovde treba primetiti da ocena o realizaciji ne odgovara realnom stanju, ali takođe i da obrazloženje koje sledi ne opravdava činjenicu da aktivnost nije realizovana.

8

¹⁰ Nacionalna strategija predviđa da Radno telo definiše zaključke i preporuke nadležnim institucijama i da o rezultatima sprovođenja strategije kvartalno izveštava Savet za sprovođenje Akcionog plana za Poglavlje 23 i Vladu Republike Srbije. *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen na drugoj sednici Radnog tela, 22. januara 2018. godine; *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen 29. maja 2018. godine; *Izveštaj broj 3 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen 13. septembra 2018. godine; *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen 21. novembra 2018. godine. Svi izveštaji su dostupni na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/17978/izvestaj-o-sprovođenju-nacionalne-strategije-za-procesuiranje-ratnih-zlocina.php>, pristupljeno: 21.11.2018. godine.

¹¹ *Izveštaj broj 3 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, str. 26-27.

¹² *Ibid*, str. 27.

Pripremu za treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije obeležio je i izostanak odgovora na zahteve za intervjuje koje je FHP uputio Ministarstvu pravde i Službi za otkrivanje ratnih zločina (SORZ) MUP-a Srbije.¹³ FHP je do sada, u okviru priprema izveštaja o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, poslao ukupno tri zahteva za intervju načelniku SORZ-a, ali ni na jedan nije dobio odgovor.¹⁴ Tužilaštvo za ratne zločine je u odgovoru na molbu za intervju FHP uputilo na izveštaje Radnog tela o sprovođenju Nacionalne strategije, te je naglasilo da analiza rezultata i informisanje javnosti o toku sprovođenja Nacionalne strategije spadaju u delokrug rada Radnog tela. U istom dopisu, TRZ je podsetilo da je tokom 2017. i 2018. godine odgovaralo na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja, koje je upućivao FHP, u vezi sa realizacijom aktivnosti predviđenih Akcionim planom i Nacionalnom strategijom. Dodajući da se informacije o ovim temama mogu naći i na zvaničnoj internet prezentaciji TRZ-a, zaključak odgovora na upućenu molbu je da su navedeni izvori „relevantni“.¹⁵

FHP ne spori da su navedeni izvori relevantni, ali smatra da je u cilju sveobuhvatnijeg i preciznijeg izveštavanja o implementaciji Nacionalne strategije potrebno konsultovati više različitih izvora. Osim toga, neophodno je stvoriti uslove da zainteresovani predstavnici civilnog društva ostvare uvid u implementaciju Nacionalne strategije, kroz razgovore sa relevantnim akterima, ali i omogućavanjem uvida u dokumenta koja se odnose na njenu implementaciju.

U tom smislu su intervjui sa predstavnicima državnih organa, koji su odgovorni za realizaciju aktivnosti predviđenih Strategijom, prilika da se kroz razgovor razjasne nejasnoće, koje su često posledica nepotpunog izveštavanja o implementaciji Nacionalne strategije i šturog odgovaranja na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja.

Na ovom mestu, FHP podseća da je jedan od ciljeva Nacionalne strategije unapređenje ukupnog odnosa društva prema pitanju suđenja za ratne zločine, odnosno – olakšana

13 Molba za sastanak upućena ministarki pravde Neli Kuburović, HLCIndexOut: 25-F135492, od 01.11.2018. godine; molba za sastanak upućena tužiteljki za ratne zločine Republike Srbije, Snežani Stanojković, HLCIndexOut: 25-F135502, od 01.11.2018. godine; Molba za sastanak upućena načelniku SORZ-a, Momčilu Stefanoviću, HLCIndexOut: 25-F135526, od 06.11.2018. godine.

14 *Ibid*, Molba za sastanak upućena načelniku SORZ-a, Momčilu Stefanoviću, HLCIndexOut: 65-F131355, od 24.08.2017. godine; Molba za sastanak upućena načelniku SORZ-a, Momčilu Stefanoviću, HLCIndexOut: 65-F13399, od 22.05.2018. godine.

15 Odgovor Tužilaštva za ratne zločine na molbu FHP-a za sastanak, broj A.br. 219/18, od 07.11.2018. godine.

dostupnost informacija o suđenjima za ratne zločine.¹⁶ Iz tog razloga FHP naglašava da je transparentniji rad nadležnih organa i sadržajnija komunikacija između predstavnika civilnog sektora sa predstavnicima državnih organa od suštinske važnosti za ostvarenje ovog cilja.

I. Procesuiranje predmeta na osnovu prioriteta određenih u skladu sa kriterijumima definisanim Tužilačkom strategijom

Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji, za period 2018–2023, usvojena je 4. aprila 2018. godine.¹⁷ Prema rokovima koji su predviđeni u Akcionom planu i u Nacionalnoj strategiji, Tužilačka strategija je trebalo da bude usvojena u prvoj polovini 2016. godine, što znači da je Tužilaštvo za ratne zločine kasnilo sa njenim usvajanjem pune dve godine.¹⁸

FHP je i ranije naglašavao da najočigledniji nedostatak Tužilačke strategije predstavlja odsustvo jasnih kriterijuma kojima će se TRZ voditi prilikom određivanja slučajeva koji će imati prioritet prilikom procesuiranja u narednom periodu,¹⁹ iako je Nacionalnom strategijom predviđeno da ti kriterijumi budu detaljnije određeni Tužilačkom strategijom.²⁰ Tako strategija samo referiše na kriterijume koje je odredila Nacionalna strategija, a ne određuje ih niti razrađuje.

U tom smislu, nije moguće pratiti niti implementaciju Tužilačke strategije, niti je moguće oceniti da li se predmeti procesuiraju u skladu sa kriterijumima ove strategije.

10

16 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 5, 38, Oblast: 8. Unapređenje ukupnog odnosa društva prema pitanju suđenja za ratne zločine, Cilj 1. Olakšana dostupnost informacija o suđenjima za ratne zločine. Nacionalna strategija je dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2016-05/p_nac_stragetija_lat.PDF, pristupljeno: 20.11.2018. godine.

17 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023) je dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2018-05/strategija_trz_srb.pdf, pristupljeno: 20.11.2018. godine.

18 Videti: Aktivnost 1.4.1.3. u Akcionom planu za Poglavlje 23: <https://www.mpravde.gov.rs/files/Akcionni%20plan%20PG%202023.pdf>; takođe videti u Nacionalnoj strategiji za procesuiranje ratnih zločina, Oblast 1. Povećanje efikasnosti postupaka za ratne zločine pred organima Republike Srbije, str. 16–17: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2016-05/p_nac_stragetija_lat.PDF. Svim izvorima pristupljeno: 15.11.2018. godine.

19 Komentari Fonda za humanitarno pravo na nacrt Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji u periodu od 2018. do 2023. godine su dostupni na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/03/Komentari_Fonda_za_humanitarno_pravo_na_Nacrt_Tuzilacke_strategije_za_istragu_i_gonjenje_ratnih_zlocina_u_Republici_Srbiji_2018-2023_14.03.2.pdf, pristupljeno: 20.11.2018. godine.

20 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 17.

Na osnovu optužnica koje su podignute u izveštajnom periodu, može se zaključiti da je TRZ nastavilo sa praksom podizanja optužnica u manje složenim predmetima. U dve od četiri optužnice, koje su podignute i potvrđene u periodu od 1. juna do 1. decembra 2018. godine, optuženo je po jedno lice nižeg ranga za ratne zločine sa po jednom žrtvom.²¹

FHP zaključuje da je TRZ u izveštajnom periodu nastavilo da podiže optužnice u jednostavnijim predmetima, u kojima nema visokorangiranih optuženih, i kojima nisu obuhvaćeni zločini sa većim brojem žrtava.

II. Porast broja optužnica u odnosu na broj istraga

U periodu od 1. juna 2018. godine do 1. decembra 2018. godine, TRZ je podiglo četiri optužnice za ratne zločine protiv ukupno četiri lica.²² Od četiri podignute optužnice, optužnica protiv Branka Brankovića i optužnica protiv Jovana Novakovića nisu potvrđene pred Višim sudom u Beogradu u trenutku završetka rada na ovom izveštaju. Takođe, do završetka rada na ovom izveštaju, nije potvrđena optužnica u predmetu *Bogdanovci*, koju je TRZ podiglo 30. januara 2018. godine.²³

Krajem oktobra 2018. godine, Apelacioni sud u Beogradu je nakon tri i po godine potvrdio optužnicu TRZ-a protiv petorice pripadnika Višegradske brigade Vojske Republike Srpske za zločin koji je počinjen u mestu Štrpci (predmet *Štrpci*).

Prvu optužnicu u ovom predmetu, koja je rezultat regionalne saradnje TRZ-a i Tužilaštva BiH, TRZ je podiglo u martu 2015. godine.²⁴ Od tada pa do oktobra 2018. godine,

11

21 U pitanju su optužnice u predmetima *Kožuhe – Doboj i Brčko*. Optužnica protiv Branka Brankovića i optužnica protiv Jovana Novakovića nisu potvrđene pred Višim sudom u Beogradu u trenutku završetka rada na ovom izveštaju. FHP nema podatke o rangu optuženih u ovim predmetima, niti o broju žrtava koje su ovim optužnicama obuhvaćene.

22 Videti sekciju *Optužnice* u okviru sekcije *Predmeti* na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/predmeti/optu%C5%BEnice>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

23 „Podignuta optužnica za ratni zločin protiv civilnog stanovništva u mestu Bogdanovci, 11.11.1991. godine“, saopštenje, 30. januar 2018. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja/podignuta-optu%C5%BEnica-za-ratni-zlo%C4%8Din-protiv-civilnog-stanovni%C5%A1tva-u-mestu-bogdanovci-11111991-godine>, pristupljeno: 21.11.2018. godine.

24 „Podignuta optužnica protiv pet lica zbog mučenja i ubistva 20 putnika iz voza u Štrpcima 1993. godine“, saopštenje, 3. mart 2015. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja/podignuta-optu%C5%BEnica-protiv-pet-lica-zbog-mu%C4%8Denja-i-ubistva-20-putnika-iz-voza-u-%C5%A1trpcima-1993-godine>, pristupljeno: 21.11.2018. godine.

optužnica nije bila potvrđena čak deset puta odmah po dostavljanju. Naime, Viši sud u Beogradu je šest puta odbio da potvrdi optužnicu jer TRZ optužnicu nije sastavilo u skladu sa formalnim zahtevima iz Zakonika o krivičnom postupku, dok je tri puta vratio optužnicu TRZ-u na dopunu istrage.²⁵ U jednom slučaju je Apelacioni sud u Beogradu odbacio optužnicu, jer je nije podigao ovlašćeni tužilac.²⁶ Nakon desete optužnice i tri i po

25 **Hronologija kretanja optužnice u predmetu Štrpci: Prva optužnica** (KTO br.1/15 od 03.03.2015.) je vraćena TRZ-u rešenjem Višeg suda u Beogradu, Odeljenja za ratne zločine (K-Po2 br. 3/15 Kv-Po2 br. 14/15 od 06.03.2015. godine) da bi se ispravili uočeni formalni nedostaci; **druga optužnica** (KTO br.1/15 od 09.03.2015.) je vraćena TRZ-u rešenjem Višeg suda u Beogradu, Odeljenja za ratne zločine (K-Po2 br. 3/15 Kv-Po2 br. 16/15 od 12.03.2015.) da bi se ispravili uočeni formalni nedostaci; **treću optužnicu** (KTO br. 1/15 od 13.03.2015.) je Viši sud u Beogradu, Odeljenja za ratne zločine, vratio TRZ-u naređujući dopunu istrage, radi boljeg razjašnjenja stvari, kako bi se mogla ispitati osnovanost optužnice (Naredba K. Po2 br. 3/2015, Kv-Po2 br. 34/2015 od 09.04.2015.); **četvrta optužnica** (KTO br. 1/15 od 15.10.2015.) je vraćena TRZ-u rešenjem Višeg suda u Beogradu, Odeljenja za ratne zločine (K Po2 br. 3/15, Kv-Po2 br. 73/15 od 19.10.2015.), kako bi se ispravili uočeni formalni nedostaci; **petu optužnicu** (KTO 1/15 od 20.10.2015.) je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine, vratio TRZ-u, naređujući dopunu istrage, radi boljeg razjašnjenja stvari, kako bi se mogla ispitati osnovanost optužnice (K-Po2 br. 4/2015, Kv-Po2 br. 76/2015 od 20.11.2015.); **šestu optužnicu** (KTO br. 1/15 od 06.04.2017.) je potvrdio Viši sud u Beogradu, Odeljenja za ratne zločine (Rešenje K-Po2 br. 3/2015, Kv-Po2 br. 20/17 od 28.04.2017.) ali je Apelacioni sud (Rešenjem Kž2-Po2 6/17 od 05.06.2017.) ukinuo rešenje o potvrđivanju optužnice i vratio je prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje (radi se o pitanju mogućnosti podizanja optužnice bez ovlašćenog tužioca). Odeljenje za ratne zločine, Višeg suda u Beogradu ponovno donosi rešenje (K-Po2 br. 3/15, Kv-Po2 br. 29/17 od 16.06.2017.) o potvrđivanju iste optužnice, ali Apelacioni sud ponovno ukida rešenje i vraća prvostepenom sudu na odlučivanje (Rešenjem Kž2 Po2 8/17 od 24.07.2017.). Odeljenje za ratne zločine, Višeg suda u Beogradu i treći put donosi rešenje (K-Po2 br. 3/2015, Kv-Po2 br. 41/17 od 21.08.2017.) kojim potvrđuje optužnicu od 6.04.2017. godine, ali Apelacioni sud rešenjem (Kž2 Po2 12/17 od 02.10.2017.) preinačuje to rešenje tako što odbacuje optužnicu jer je nije podigao ovlašćeni tužilac. **Sedmu optužnicu** (KOT br. 1/15 od 26.10.2017.) je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine, vratio TRZ-u rešenjem (K-Po2 br. 4/17, Kv-Po2 br. 45/17 od 27.10.2017.) kako bi se ispravili uočeni formalni nedostaci. **Osmu optužnicu** (KTO br. 1/15 od 06.11.2017.) je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine, ponovno vratio TRZ-u, rešenjem (K-Po2 br. 4/17, Kv-Po2 br. 47/17 od 08.11.2017.), kako da bi se ispravili uočeni formalni nedostaci; **devetu optužnicu** (KTO 1/15 od 20.11.2017.) je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine (naredbom K-Po2 br. 4/17, Kv-Po2 br. 51/17 od 21.12.2017.) vratio TRZ-u sa nalogom da donese naredbu o dopuni istrage; **desetu optužnicu** (KTO 1/15 od 10.05.2018.) je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine rešenjem (K-Po2 br. 4/17, Kv-Po2 br. 6/18 od 14.05.2018.) vratio TRZ-u kako bi se ispravili uočeni formalni nedostaci. TRZ se izjasnilo podneskom o ovoj odluci, nakon čega je sud našao da je optužnica sastavljena u skladu sa ZKP-om i poslao je optuženima na izjašnjavanje. Desetu optužnicu, od 10.05.2018. godine, je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine, potvrdio rešenjem (Kv-Po2 24/18 od 01.10.2018.). Apelacioni sud u Beogradu doneo je rešenje (Kž2-Po2 13/18 od 24.10.2018.) kojim potvrđuje odluku, odnosno rešenje Višeg suda.

26 *Ibid.*

godine, Apelacioni sud u Beogradu je doneo konačno rešenje kojim je potvrdio optužnicu za zločin u Štrpcima, nakon čega se očekuje da će pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu započeti sudski postupak u ovom predmetu.²⁷

Prema podacima TRZ-a, ovo tužilaštvo je u daljem radu zadržalo ukupno 2009 predmeta, koji su u prethodnom periodu preuzeti iz tužilaštava opšte nadležnosti.²⁸ Imajući u vidu informacije o ovolikom broju predmeta, koji se nalaze ili u fazi istrage ili u predistrazi, te da je u prethodnih šest meseci podignuto svega četiri optužnice, **ne može se zaključiti da je u poslednjih šest meseci došlo do povećanja broja optužnica u odnosu na broj predmeta koji se nalaze u istrazi.**

Takođe treba podsetiti na obavezu TRZ-a, koja proizilazi iz Akcionog plana za Poglavlje 23, da pripremi izveštaj o svom radu u pogledu svih krivičnih optužbi od 2005. godine, kako bi se ispitalo da li su sve optužbe za ratne zločine adekvatno istražene.²⁹ TRZ kasni sa objavljivanjem ovog izveštaja više od dve godine.³⁰

27 Optužnica u predmetu *Štrpci* je dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Indictment/Documents_sr/201811/redigovana_Strpci_od_10_05_2018.pdf; „Posle tri i po godine Apelacioni sud u Beogradu potvrdio optužnicu za zločin počinjen u Štrpcima“, saopštenje, FHP, 29.10.2018. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=35768>. Svim izvorima pristupljeno: 21.11.2018. godine.

28 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 25/18, od 05.11.2018. godine.

29 Akcioni plan za Poglavlje 23, aktivnost: 1.4.1.10, str. 125.

30 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 25/18, od 05.11.2018. godine; *Izveštaj 2/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23*, str. 348, dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/files/Izve%C5%A1taj%20br.%202-2018%20o%20sprovedenju%20akcionog%20plana%20za%20Poglavlje%2023.pdf>, pristupljeno 22.11.2018. godine.

III. Porast broja pravnosnažno okončanih postupaka u odnosu na broj optuženja

U izveštajnom periodu su održana suđenja u ukupno 13 predmeta.³¹ Kao što je ranije navedeno, u izveštajnom periodu TRZ je podiglo ukupno četiri optužnice.³² Viši sud u Beogradu je doneo dve prvostepene presude,³³ kao i jednu presudu kojom je potvrdio sporazum o priznanju krivičnog dela koji je optuženi Dragan Maksimović potpisao sa TRZ-om.³⁴ Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu je donelo jednu presudu.³⁵

Naime, Viši sud u Beogradu je prihvatio sporazum o priznanju krivičnog dela koji je Dragan Maksimović zaključio sa TRZ-om (predmet *Caparde*). Potvrđujući sporazum, Viši sud u Beogradu je Maksimoviću izrekao kaznu zatvora u trajanju od šest godina i dva meseca.³⁶ U novembru 2018. godine, Viši sud u Beogradu je na sedam godina zatvora osudio Milanka Devića za ubistvo jednog Bošnjaka, u zaseoku Šljivari u opštini

14

31 Predmeti: *Lovas, Trnje, Čuška, Bratunac, Srebrenica – Kravica, Bosanski Petrovac – Gaj, Ključ – Šljivari, Bosanska Krupa, Ključ Kamičak, Sanski Most – Lušci, Ključ – Rejzovići, Bosanska Krupa II, Skočić*. Videti pregled predmeta ratnih zločina koji su procesuirani ili se trenutno procesuiraju pred sudom u Srbiji, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>, pristupljeno: 22.11.2018. godine.

32 Videti sekciju *Saopštenja* na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja>; takođe videti pregled predmeta ratnih zločina koji su procesuirani ili se procesuiraju pred sudom u Srbiji, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>. Svim izvorima pristupljeno: 22.11.2018. godine.

33 „Povodom osuđujuće presude Višeg suda u Beogradu u predmetu protiv Milanka Devića“, saopštenje, FHP, 14.11.2018. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=35818>; „Povodom osuđujuće presude Višeg suda u Beogradu u predmetu protiv Ranke Tomić“, saopštenje, FHP, 27.11.2018. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=35855>. Svim izvorima pristupljeno: 28.11.2018. godine.

34 Presuda kojom se prihvata Sporazum o priznanju krivičnog dela je doneta u predmetu *Caparde*, 06.06.2018. godine. Presuda je dostupna na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/08/Presuda_o_potvr%C4%91ivanju_SPK.pdf, pristupljeno: 22.11.2018. godine.

35 „Simini četnici oslobođeni za ubistvo Roma u Skočiću“, saopštenje, FHP, 03.07.2018. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=35341>, pristupljeno: 20.11.2018. godine. Presuda Apelacionog suda u predmetu *Skočić* (Kž1 Po2 5/15) je doneta 28.03.2018. godine. Punomoćnik oštećenih u ovom predmetu je presudu primio tek 27.06.2018. godine.

36 Presuda kojom se prihvata Sporazum o priznanju krivičnog dela, u predmetu *Caparde* je dostupna na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/08/Presuda_o_potvr%C4%91ivanju_SPK.pdf, pristupljeno: 22.11.2018. godine.

Ključ (BiH).³⁷ Na zatvorsku kaznu od pet godina je Viši sud u Beogradu osudio Ranku Tomić, zbog mučenja i nečovečnog postupanja prema ratnoj zarobljenici, u mestu Radić (Bosanska Krupa, BiH).³⁸

Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu potvrdilo je oslobađajuću presudu u predmetu *Skočić*, protiv pripadnika jedinice „Simini četnici“, za rušenje džamije i za ubistvo 27 romskih civila u selu Skočić (Zvornik, BiH), dok je u odnosu na optužene Zorana Alića, Zorana Đurđevića i Tomislava Gavrića presudu preinačilo i osudilo ih zbog nečovečnog postupanja, narušavanja telesnog integriteta, seksualnog ponižavanja i silovanja zaštićenih svedokinja.³⁹

Kao što je FHP već ukazivao u prethodnim izveštajima, indikator koji predviđa porast broja pravnosnažno okončanih postupaka u odnosu na broj optuženja ne pruža realan pregled efikasnosti rada organa nadležnih za procesuiranje ratnih zločina.

IV. Kraće prosečno trajanje postupaka za ratne zločine

U izveštajnom periodu je održano svega 35 dana suđenja u svim tekućim predmetima za ratne zločine, dok je **16 dana suđenja iz različitih razloga odloženo**.⁴⁰ Pretresi u okviru pojedinačnih prvostepenih postupaka su u proseku zakazivani u razmaku od oko 50 dana. Uzimajući u obzir da se sudilo u ukupno 13 predmeta, prosek iznosi svega četiri sudeća dana po jednom predmetu.

Nalazi koji su predstavljeni u ovom izveštaju ukazuju da u odnosu na postavljene indikator nije postignut rezultat koji bi promenio dosadašnju statistiku.

37 „Povodom osuđujuće presude Višeg suda u Beogradu u predmetu protiv Milanka Devića“, saopštenje, FHP, 14.11.2018. godine.

38 „Povodom osuđujuće presude Višeg suda u Beogradu u predmetu protiv Ranke Tomić“, saopštenje, FHP, 27.11.2018. godine.

39 Presuda Apelacionog suda u predmetu *Skočić* (Kž1 Po25/15) je doneta 28.03.2018. godine. Punomoćnik oštećenih u ovom predmetu je presudu primio tek 27.06.2018. godine.

40 Hronologija suđenja u 2018. godini je dostupna na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>, pristupljeno: 22.11.2018. godine.

V. Pozitivna ocena Evropske komisije o usklađenosti sistema zaštite i podrške svedocima i žrtvama u Republici Srbiji sa standardima Evropske unije

Poslednji dostupan Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije (za 2018. godinu), iz aprila 2018. godine, ocenjuje da su preduzeti „početni koraci kako bi se procesna prava uskladila sa pravnim tekovinama EU“.41 Izveštaj dalje navodi da je završena analiza nacionalnog normativnog okvira za sprovođenje minimalnih standarda EU o pravima i zaštiti žrtava krivičnih dela, te da su uspostavljene i nove službe u okviru javnog tužilaštva, iako ograničene u pružanju informacija i sa ograničenim osobljem.

Međutim, izveštaj navodi i da je pristup pravdi „otežan zbog nedostatka efikasnog sistema besplatne pravne pomoći, slabe dostupnosti i kvaliteta rada imenovanih branioca, neefikasnih procedura za naknadu štete u građanskopravnom postupku i slabog izvršenja pravosnažnih presuda“.42

VI. Smanjen broj nestalih lica čija sudbina nije razjašnjena

Prema podacima Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (MKCK) iz **novembra 2018. godine**, broj lica čija sudbina nije razjašnjena, a koja su nestala tokom oružanih sukoba u Hrvatskoj, BiH i na Kosovu iznosi **10.261**.43 U maju 2018. godine je, prema podacima MKCK-a, ovaj broj iznosio 10.315 osoba.44

Na osnovu dinamike smanjivanja broja nestalih lica, može se izvesti zaključak da Strategija nije dovela do unapređenja efikasnosti u potrazi za nestalim licima.

FHP je u prethodnim izveštajima naglašavao da su dominantne prepreke u potrazi za nestalim licima: nedostatak odlučne političke volje da se potraga za nestalim licima učini efikasnijom, nedovoljni kapaciteti za potragu, pasivnost organa krivičnog gonjenja u

41 *Izveštaj o napretku Srbije za 2018. godinu*, str. 31. Izveštaj je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva za evropske integracije: [http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_o_srbiji\(1\).pdf](http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_o_srbiji(1).pdf), pristupljeno: 21.11.2018. godine.

42 *Ibid.*

43 Podaci Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, HlcIndexIn: 25-F135764, od 04.12.2018. godine.

44 Podaci Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, HlcIndexIn: 25-F134245, od 13.06.2018. godine.

potrazi za nestalima i procesuiranju odgovornih, sprečavanje pristupa državnim arhivama relevantnim za proces traženja nestalih, itd.⁴⁵

VII. Povećan broj pokrenutih i pravnosnažno okončanih postupaka zahvaljujući regionalnoj saradnji

Gotovo svi predmeti u kojima je suđenje počelo nakon usvajanja Nacionalne strategije rezultat su regionalne saradnje. Najmanje 12 optužnica, od 15 optužnica koje je TRZ podiglo nakon usvajanja Nacionalne strategije, nije rezultat inicijalnog rada TRZ-a, već su ustupljene iz BiH.⁴⁶ TRZ je i u prethodnom periodu nastavilo da procesuiraju jednostavnije predmete, o čemu svedoče i poslednje četiri podignute optužnice, koje obuhvataju svega četiri optužena lica.

Iako je nesporno da su proteklih godina razmenjivane informacije i dokazi, ali i predmeti koji su potom procesuirani, ogroman broj ratnih zločina koji još uvek nisu procesuirani ukazuje da i dalje ima puno prostora za unapređenje regionalne saradnje. Osim toga, odsustvo razmenjenih predmeta protiv visoko rangiranih počinilaca, ukazuje i na nepostojanje poverenja između tužilaštava u regionu.

Stoga FHP smatra da ovaj indikator ne može da pruži informacije o kvalitetu ustupljenih predmeta ili same regionalne saradnje.

(Videti više dole, u odeljku koji se odnosi na regionalnu i širu međunarodnu saradnju.)

17

45 Videti: *Predlog praktične politike: Potraga za licima nestalim tokom oružanih sukoba na teritoriji bivše Jugoslavije tokom 1990-ih godina*, FHP, jun 2018. godine, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/07/Predlog_prakticne_politike_Potruga_za_nestalima_SRP_stampano_ff_13.07.2018.pdf, pristupljeno: 15.11.2018. godine.

46 Optužnice koje su podignute nakon usvajanja Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina: *Doboj, Ključ – Šljivari, Bratunac, Bosanska Krupa, *Ključ – Kamičak, *Ključ – Kamičak II, Srebrenica – Kravica, Sanski Most – Lušci, Caparde, Bosanska Krupa II, Ključ – Režovići, **Bogdanovci, Kožuhe – Doboj, Brčko* i **optužnica protiv Branka Brankovića. *Predmeti *Ključ – Kamičak* i *Ključ – Kamičak II* su spojeni. ****Napomena:** Optužnica u predmetu Bogdanovci, optužnica protiv Branka Brankovića i optužnica protiv Jovana Novakovića nisu potvrđene pred Višim sudom u Beogradu u trenutku završetka rada na ovom izveštaju. FHP nema podatke o tome da li su optužnice u ovim predmetima rezultat inicijalnog rada TRZ-a ili su optužnice ustupljene.

VIII. Izveštaji glavnog tužioca i predsednika MKSJ podneti Savetu bezbednosti

Predsednik MMKS-a, sudija Theodor Meron je boravio u zvaničnoj poseti Srbiji, u drugoj polovini novembra 2018. godine.⁴⁷ Tom prilikom, sudija Meron se sastao sa premijerkom Srbije Anom Brnabić, prvim potpredsednikom Vlade Republike Srbije, ministrom spoljnih poslova Ivicom Dačićem i ministarkom pravde Nelom Kuburović.⁴⁸

Nakon sastanka sa premijerkom Brnabić, MMKS je izdao zvanično saopštenje, u kome stoji da je predsednik MMKS-a sudija Meron „izrazio svoje neslaganje i razočaranje u vezi s nedavnim intervjuom koji je dala premijerka, u kojem je porekla da zločini počinjeni u Srebrenici predstavljaju genocid. [...] Predsednik Meron je dalje izjavio: 'Vladi Srbije nije od pomoći da osporava presude jednog važnog međunarodnog suda'.”⁴⁹

Naime, sastanak premijerke Brnabić i sudije Merona usledio je neposredno nakon gostovanja premijerke u emisiji „Zona konflikta“ novinarske kuće Deutsche Welle, 14. novembra 2018. godine.⁵⁰ Tom prilikom je premijerka tvrdila da u Srebrenici nije počinjen genocid već „užasan, užasan zločin“.⁵¹

(Videti više dole, u odeljcima koji se odnose na saradnju sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju i na unapređenje ukupnog odnosa društva prema pitanju suđenja za ratne zločine.)

18

47 „Predsjednik mehanizma Meron u zvaničnoj poseti Srbiji, Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj“, saopštenje, 19.11.2018. godine, zvanična internet prezentacija MMKS-a, dostupno na: <http://www.irmct.org/bcs/novosti/predsjednik-mehanizma-meron-u-zvani%C4%8Dnoj-posjeti-srbiji-bosni-i-hercegovini-i-hrvatskoj>, pristupljeno: 22.11.2018. godine.

48 „Hag zadovoljan saradnjom sa Srbijom“, saopštenje, 19.11.2018. godine, zvanična internet prezentacija Ministarstva pravde, dostupno na: <https://www.mpravde.gov.rs/vest/21540/hag-zadovoljan-saradnjom-sa-srbijom.php>, pristupljeno: 23.11.2018. godine.

49 „Predsednik Meron se sastao s premijerkom Srbije Anom Brnabić, osporio njene izjave kojima poriče genocid u Srebrenici“, saopštenje, 20.11.2018. godine, zvanična internet prezentacija MMKS-a, dostupno na: <http://www.irmct.org/bcs/novosti/predsednik-meron-se-sastao-s-premijerkom-srbije-anom-brnabi%C4%87-osporio-njene-izjave-kojima>, pristupljeno: 23.11.2018. godine.

50 „Još nismo spremni za EU“, Deutsche Welle, intervju: Ana Brnabić, 14.11.2018. godine, dostupno na <https://www.dw.com/sr/jo%C5%A1-nismo-spremni-za-eu/a-46290937>, pristupljeno: 23.11.2018. godine.

51 *Ibid.*

IX. Pozitivni izveštaji drugih relevantnih vladinih i nevladinih organizacija

Krajem novembra je Evropski parlament usvojio Rezoluciju o izveštaju Evropske Komisije o Srbiji za 2018 godinu, u kojoj se pozdravlja usvajanje Nacionalne strategije, ali i poziva na implementaciju iste. Srbija se poziva da efikasno istraži sve slučajeve ratnih zločina, posebno one u kojima su počinioci visokorangirani, a takođe se ističe potreba za regionalnom saradnjom.⁵²

U javnosti je posebno odjeknuo deo rezolucije u kojoj Evropski parlament iskazuje žaljenje zbog „upornog negiranja genocida u Srebrenici”⁵³ U tom smislu, rezolucija podseća da potpuna saradnja sa MKSJ/MMKS-om takođe podrazumeva potpuno prihvatanje njihovih presuda i odluka, te naglašava da je “priznanje genocida u Srebrenici temeljni korak u pristupanju Srbije Europskoj uniji”⁵⁴

Imajući u vidu da u izveštajnom periodu nisu objavljivani drugi izveštaji vladinih i nevladinih organizacija, koji bi se odnosili na pitanja koja su relevantna za evaluaciju suđenja za ratne zločine i srodne teme, FHP upućuje na navode izveštaja organizacija *Amnesty International*, *Human Rights Watch* i američkog Stejt Departmenta, koji su prikazani u prethodnom izveštaju, objavljenom u julu 2018. godine.⁵⁵

52 Rezolucija Evropskog parlamenta od 29. studenog 2018. o Izvešću Komisije o napretku Srbije za 2018. (2018/2146(INI)), 2017), stav 25, dostupno na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2018-0478+0+DOC+PDF+V0//HR>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

53 *Ibid.*, stav 26.

54 *Ibid.*

55 *Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jul 2018. godine, str. 18-20, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/07/Izvestaj-Strategija_2_SRP-ff.pdf, pristupljeno: 23.11.2018. godine.

Oblasti koje obuhvata Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina

Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina podeljena je na osam oblasti, u okviru kojih su definisani opšti ciljevi, aktivnosti i vremenski okvir za njihovo ispunjenje. Te oblasti su sledeće:

1. Povećanje efikasnosti postupaka za ratne zločine pred organima Republike Srbije;
2. Zaštita svedoka i žrtava;
3. Podrška svedocima i žrtvama;
4. Odbrana okrivljenog;
5. Suđenja za ratne zločine i pitanje nestalih lica;
6. Saradnja sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju;
7. Regionalna i šira međunarodna saradnja;
8. Unapređenje ukupnog odnosa društva prema pitanju suđenja za ratne zločine.

20

Za svaku oblast je u nastavku naveden opis trenutnog stanja i ključni nedostaci koji su uočeni.

POVEĆANJE EFIKASNOSTI POSTUPAKA ZA RATNE ZLOČINE

1. ISTRAGA I PODIZANJE OPTUŽNICA

Cilj 1. Tužilaštvo za ratne zločine je donelo i primenjuje Tužilačku strategiju za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (u daljem tekstu: Tužilačka strategija).

Cilj 2. Tužilaštvo za ratne zločine ima preciznu evidenciju događaja koji mogu biti kvalifikovani kao ratni zločin i evidenciju nerešenih predmeta, pomoću koje na osnovu jasno definisanih kriterijuma, vrši određivanje prioriternih predmeta u radu i sačinjava petogodišnji plan postupanja.

Cilj 3. Tužilaštvo za ratne zločine primenjuje mere za povećanje efikasnosti svog rada.

Cilj 4. Unapređeni kapaciteti Tužilaštva za ratne zločine.

Cilj 5. Unapređen položaj i efikasnost Službe za otkrivanje ratnih zločina.

Jedan od razloga nedovoljne efikasnosti TRZ-a u prethodnim godinama je bila činjenica da ovo tužilaštvo nije imalo jasno koncipiranu strategiju rada, neophodnu za efikasno delovanje u kompleksnoj materiji kao što je procesuiranje ratnih zločina.⁵⁶ Tužilaštvo za ratne zločine je u aprilu 2018. godine usvojilo Tužilačku strategiju za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji za period 2018–2023.⁵⁷

21

Kada je reč o primeni mera za povećanje efikasnosti rada TRZ-a, u izveštajnom periodu TRZ nije zaključilo ni jedan Sporazum o priznanju krivičnog dela, a takođe nije podnosilo ni zahteve za privremeno ili trajno oduzimanje imovine proistekle iz krivičnog dela.⁵⁸

56 *Model strategije za procesuiranje ratnih zločina izvršenih tokom i u vezi sa oružanim sukobima u bivšoj Jugoslaviji, period 2015-2025*, FHP, Beograd, 2015. godine, str. 11. Model strategije je dostupan na internet prezentaciji FHP-a: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/04/Model-Strategije-za-procesuiranje-ratnih-zlocina-u-Srbiji_za-web.pdfhttp://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/04/Model-Strategije-zaprocessuiranje-ratnih-zlocina-u-Srbiji_za-web.pdf, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

57 *Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023)*.

58 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 7.

Zabeleženo je unapređenje kapaciteta TRZ-a, a održane su i prve obuke iz međunarodnog humanitarnog prava, za zamenike tužioca i tužilačke pomoćnike u TRZ-u.⁵⁹ Obuke su pohađali i pripadnici SORZ-a.⁶⁰

Primena Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina

Kao što je FHP već isticao u *Komentarima na nacrt Tužilačke strategije*,⁶¹ ali i u *Drugom izveštaju o sprovođenju Nacionalne strategije*,⁶² Tužilačka strategija sadrži, u metodološkom smislu, određene nedostatke.⁶³ Naime, kako iz samog teksta strategije nije moguće jasno identifikovati koje će tačno aktivnosti preduzeti TRZ, kao ni koji su rokovi u kojima će se te aktivnosti sprovesti, **nije moguće oceniti da li se predmeti procesuiraju u skladu sa kriterijumima ove strategije.**

Osim toga, **nije moguće evaluirati implementaciju Tužilačke strategije**, jer joj nedostaju ključni indikatori uspešnosti – očekivani kvantitativni (npr. broj osuđujućih presuda, broj optužnica protiv visokorangiranih počinitelaca, broj optužnica sa većim brojem žrtava) i kvalitativni (npr. unapređena regionalna saradnja) napredak u procesuiranju ratnih zločina. Iako bez takvih odrednica nije moguće pratiti implementaciju Tužilačke strategije, zaključke o efikasnosti rada TRZ-a je moguće izvesti na osnovu broja podignutih optužnica i kompleksnosti predmeta koji se procesuiraju. Na osnovu optužnica koje su podignute u izveštajnom periodu, može se zaključiti da je TRZ nastavilo sa praksom podizanja optužnica u manje složenim predmetima.

Evidencija događaja koji mogu biti kvalifikovani kao ratni zločin i evidencija nerešenih predmeta

Kako je navedeno u ranijim izveštajima o sprovođenju Nacionalne strategije koje usvaja Radno telo, SORZ je predala TRZ-u radni materijal/evidenciju pojedinačnih i masovnih

59 **Napomena autora:** Obuke za zamenike tužioca i tužilačke pomoćnike u TRZ-u su održavane i tokom prethodnih godina. Ovaj nalaz se odnosi na obuke koje su realizovane u okviru realizacije aktivnosti predviđenih Nacionalnom strategijom za procesuiranje ratnih zločina. Videti deo izveštaja koji se odnosi na unapređenje kapaciteta Tužilaštva za ratne zločine, str. 23; *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 12; 34-35.

60 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, str. 27.

61 *Komentari Fonda za humanitarno pravo (FHP) na nacrt Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji u periodu od 2018. do 2023. godine.*

62 *Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jun 2018. godine, str. 21-25.

63 *Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023).*

zločina počinjenih za vreme oružanih sukoba na teritoriji bivše Jugoslavije.⁶⁴ Poslednji dostupan izveštaj Radnog tela sadrži podatak da se nastavlja ažuriranje materijala/ evidencije pojedinačnih i masovnih zločina počinjenih tokom sukoba na teritoriji bivše Jugoslavije.⁶⁵

Ovo su ujedno jedine informacije o realizaciji ove aktivnosti koje su dostupne javnosti.⁶⁶

Evidencija predmeta koji mogu biti kvalifikovani kao ratni zločin i evidencija nerešenih predmeta bi, prema odredbama Nacionalne strategije, trebalo da utiču na prioritizaciju predmeta, a na osnovu ovih evidencija bi trebalo da se odredi i petogodišnji plan postupanja TRZ-a.⁶⁷ U izvorima koji su korišćeni prilikom pripreme ovog izveštaja **nema podataka o pomenutom petogodišnjem planu postupanja TRZ-a.**⁶⁸

FHP podseća da se, godinama unazad, primedbe na rad TRZ-a odnose na tužilačku politiku procesuiranja manje zahtevnih predmeta. Imajući u vidu kritike koje su se odnosile na nedovoljno precizno određene kriterijume za prioritizaciju predmeta u Tužilačkoj strategiji, potrebno je da TRZ bez daljih odlaganja usvoji petogodišnji plan postupanja koji će bliže odrediti ove kriterijume.

Primena mera za povećanje efikasnosti rada Tužilaštva za ratne zločine

Prva mera koju predviđa Nacionalna strategija, a koja bi trebalo da unapredi efikasnost rada Tužilaštva za ratne zločine, podrazumeva da će TRZ koristiti postojeće kapacitete u skladu sa prioritetima u postupanju koji su određeni Tužilačkom strategijom.⁶⁹ Budući da Tužilačka strategija ne postavlja jasne kriterijume, kojima će se TRZ voditi prilikom određivanja slučajeva koji će imati prioritet prilikom procesuiranja u narednom periodu, nije moguće pratiti povećanje efikasnosti rada TRZ-a na osnovu ovog parametra.⁷⁰

23

64 Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, novembar 2018. godine, str. 4.

65 *Ibid.*

66 Videti deo izveštaja koji se odnosi na prepreke koja se javljaju prilikom pripreme izveštaja Fonda za humanitarno pravo o sprovođenju Nacionalne strategije, str. 5-7.

67 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 17.

68 Videti: Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, maj 2018, str. 3-5; Izveštaj 2/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, aktivnost 1.4.1.8, str. 343.

69 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 18.

70 Videti: *Komentari Fonda za humanitarno pravo (FHP) na nacrt Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji u periodu od 2018. do 2023. godine*, str. 7-9.

Kada je reč o ostalim merama koje predviđa Nacionalna strategija,⁷¹ u toku izveštajnog perioda **Tužilaštvo za ratne zločine nije zaključilo ni jedan Sporazum o priznanju krivičnog dela, a takođe nije podnosilo ni zahteve za privremeno ili trajno oduzimanje imovine proistekle iz krivičnog dela.**⁷²

Kada je reč o zaključivanju Sporazuma o priznanju krivičnog dela, potrebno je podsetiti da i Tužilačka strategija afirmiše primenu ovog pravnog instituta.⁷³ Tužilačka strategija podseća da veliki broj nerešenih predmeta i predugi krivični postupci nameću potrebu za iznalaženjem načina za povećanje efikasnosti rada TRZ-a.⁷⁴

Činjenica da se zaključivanje Sporazuma o priznanju krivičnog dela pominje kao mera za povećanje efikasnosti rada TRZ-a i u Nacionalnoj strategiji i u Tužilačkoj strategiji, obavezuje TRZ da pristupi zaključenju ovog Sporazuma, kad god se za to steknu uslovi. Vođenjem i okončanjem krivičnog postupka na ovaj način može se obezbediti puna primena načela ekonomičnosti postupka.

Unapređenje kapaciteta Tužilaštva za ratne zločine

Nacionalna strategija upućuje na Akcioni plan za Poglavlje 23, koji predviđa postepeno jačanje kapaciteta TRZ-a kroz zapošljavanje dodatnog osoblja, i to sedam zamenika tužioca i sedam pomoćnika u periodu od 2015. do 2018. godine, kao i potencijalno zapošljavanje vojnih eksperata.⁷⁵

24

U proteklom periodu je zabeleženo unapređenje kapaciteta TRZ-a, tako što je broj zamenika tužioca za ratne zločine dupliran u odnosu na period od pre šest meseci.⁷⁶

U vreme pripreme ovog Izveštaja, u Tužilaštvu za ratne zločine radi osam zamenika

71 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 18.

72 Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, novembar 2018. godine, str. 7.

73 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023), str. 23-24.

74 Ibid, str. 23.

75 Akcioni plan za Poglavlje 23, aktivnost: 1.4.1.2, str. 116–117, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/12647/akcioni-plan-za-pregovaranje-poglavlja-23-usvojen-na-sednici-vlade-srbije-27-aprila-2016.php>, pristupljeno: 28.11.2018. godine.

76 Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, jun 2018. godine, str. 26-27.

tužioca za ratne zločine, a na neodređeno vreme je zaposleno sedam tužilačkih pomoćnika.⁷⁷

Rešenjem Republičkog javnog tužioca (RJT), od dana 28. septembra 2018. godine, na rad u TRZ su upućeni Ljubica Veselinović i Ognjen Đukić, zamenici Višeg javnog tužioca u Beogradu.⁷⁸ Oni su upućeni u TRZ na period od najduže četiri godine, počev od 1. oktobra 2018. godine.⁷⁹

Osim što je RJT uputilo u TRZ dva zamenika tužioca, Državno veće tužilaca (DVT) je na osnovu konkursa objavljenog 22. septembra 2017. godine donelo odluku o izboru Gordane Jekić-Bradajić za zamenika tužioca za ratne zločine.⁸⁰

Na osnovu ovog konkursa je DVT takođe predložilo Narodnoj skupštini izbor Vasilija Seratlića, dotadašnjeg sudije Prvog osnovnog suda u Beogradu, za zamenika tužioca za ratne zločine.⁸¹ Narodna skupština Republike Srbije je 9. novembra 2018. godine donela odluku o izboru Vasilija Seratlića za zamenika tužioca za ratne zločine.⁸² Posle njegovog izbora, u TRZ-u ima ukupno osam zamenika tužioca za ratne zločine.

U odnosu na unapređenja kapaciteta TRZ-a koja se očekuju u narednom periodu, potrebno je naglasiti da je u toku postupak izbora još tri zamenika tužioca za ratne zločine, po konkursu DVT-a od 15. juna 2018. godine.⁸³ Početkom septembra 2018. godine stupila

25

77 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 25/18, od 05.11.2018. godine.

78 Odgovor RJT-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 91/18, od 01.11.2018. godine.

79 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 10; Odgovor RJT-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 91/18, od 01.11.2018. godine.

80 Odluka o izboru zamenika tužioca za ratne zločine, A broj 1108/18, od 22.10.2018. godine. Odluka je dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Državnog veća tužilaca: <http://www.dvt.jt.rs/saopštenja/>, pristupljeno: 28.11.2018. godine.

81 Odgovor DVT-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl. 48/18, od 29.10.2018. godine.

82 *Odluka Narodne skupštine Republike Srbije o izboru Vasilija Seratlića za zamenika tužioca za ratne zločine*, RS Broj 58, od 9. novembra 2018. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Narodne skupštine Republike Srbije: http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/ostala_akta/2018/RS58-18-lat.pdf, pristupljeno: 28.11.2018. godine.

83 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 10.

je na snagu odluka DVT-a o broju zamenika javnih tužilaca, na osnovu koje TRZ ima 11 zamenika tužioca za ratne zločine.⁸⁴

U izveštajnom periodu su zamenici tužioca za ratne zločine i tužilački pomoćnici pohađali obuke iz međunarodnog humanitarnog prava u organizaciji Pravosudne akademije i Misije OEBS-a u Srbiji.⁸⁵ Prva obuka je organizovana u junu 2018. godine, na temu primene međunarodnog humanitarnog prava u sudenjima za ratne zločine u Srbiji, a predavači su bili Neda Dojčinović, pravna savetnica Međunarodnog komiteta Crvenog krsta i Ivan Jovanović, konsultant Misije OEBS-a u Srbiji.⁸⁶ Druga obuka, na temu istrage u predmetima ratnih zločina, organizovana je u septembru, a na obuci je predavao Piter Mekloski, bivši tužilac MKSJ-a.⁸⁷

Budući da je organizovanje pomenutih obuka za zamenike tužioca i tužilačke pomoćnike u TRZ-u aktivnost koja bi, prema Nacionalnoj strategiji, trebalo da se organizuje kontinuirano, potrebno je nastaviti sa organizovanjem ovakvih obuka i u narednom periodu, posebno imajući u vidu da je u izveštajnom periodu broj zamenika tužioca dupliran dolaskom novih zamenika koji do sada nisu radili na predmetima ratnih zločina. Stoga je neophodno da i oni pohađaju obuke na kojima bi stekli neophodna znanja, primenljiva u materiji procesuiranja ratnih zločina.⁸⁸

Unapređenje položaja i efikasnosti Službe za otkrivanje ratnih zločina

26

U poslednjem izveštaju Radnog tela navodi se informacija da se održavaju redovni sastanci i konsultacije između pripadnika SORZ-a i TRZ-a,⁸⁹ dok su u ranijim izveštajima navedeni podaci o tome da su uspostavljene radne procedure tužilaštva i SORZ-a, kao i da su uspostavljeni zajednički istražni timovi TRZ-a i SORZ-a.⁹⁰

84 *Odluka o broju zamenika javnih tužilaca (Službeni glasnik Republike Srbije, br. 106/2013, 94/2015, 114/2015, 80/2016, 39/2018, 68/2018.)*, dostupno na: <http://www.pravno-infosistem.com/SIGlasnikPortal/reg/viewAct/1d7bf745-079f-49bd-b824-27385230ba95>, pristupljeno: 28.11.2018. godine.

85 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 12; 34-35.

86 *Ibid.*

87 *Ibid.*

88 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 18-19.

89 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, str. 14.

90 *Ibid.*, str. 26-27.

Kada je reč o aktivnosti koja predviđa sprovođenje hitnih mera kako bi se obezbedio optimalan položaj i kapacitet SORZ-a,⁹¹ poslednji izveštaj donosi informacije o tome da su pripadnici SORZ-a učestvovali u obukama u organizaciji Službe za upravljanje kadrovima Vlade.⁹²

Iako kontinuirane obuke pripadnika SORZ-a predstavljaju konkretnu meru kojom se može unaprediti efikasnost ove službe, ostaje nejasno na koji način se vrši selekcija tema za obuke. Naime, izveštaj navodi da je jedan pripadnik SORZ-a učestvovao u obuci na temu „Izvršenja presuda Evropskog suda za ljudska prava”.⁹³ **FHP smatra da organizovanje ili pohađanje obuka koje tematski nemaju veze sa oblastima rada SORZ-a ne može da predstavlja meru koja će unaprediti efikasnost rada ova službe.**

Osim ovih obuka, deset pripadnika SORZ-a je učestvovalo i u obukama koje je organizovala Misija OEBS-a u Srbiji, na temu „Istrage u predmetima ratnih zločina”, u septembru 2018. godine.⁹⁴

U odnosu na unapređenje tehničkih kapaciteta, SORZ je u izveštajnom periodu dobio tri nova službena vozila.⁹⁵

Kao i prilikom pripreme Prvog i Drugog izveštaja o sprovođenju Nacionalne strategije,⁹⁶ **jedine informacije o radu SORZ-a su one koje su dostupne u izveštajima o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23 i u Izveštajima o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, koje usvaja Radno telo.**⁹⁷

27

Stoga, FHP podseća na raniji zaključak da je netransparentnost jedan od ključnih nedostataka procesa reformi u procesuiranju ratnih zločina.

91 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 19.

92 Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, str. 21.

93 Ibid.

94 Ibid, str. 27.

95 Ibid, str. 20.

96 Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, decembar 2017. godine, str. 25; Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, jun 2018. godine, str. 27.

97 Izveštaj 2/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, aktivnost 1.4.1.7, str. 336-342; Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, str. 13-20.

2. Suđenja

Cilj 1. Unapređena efikasnost suđenja za ratne zločine obezbeđivanjem kontinuiteta u sastavu sudskih veća.

Cilj 2. Unapređena ujednačenost prakse svih sudova i veća za ratne zločine u regionu bivše Jugoslavije, putem formiranja regionalne baze podataka.

Cilj 3. Poboljšani uslovi u sudnicama u kojima se održavaju suđenja u postupcima ratnih zločina.

Cilj 4. Kontinuirano unapređenje stručnosti nosilaca pravosudnih funkcija i službenika angažovanih u predmetima ratnih zločina.

Tokom prethodnih šest meseci su održane prve obuke, za sudije i sudijske pomoćnike iz Odeljenja za ratne zločine Višeg i Apelacionog suda u Beogradu, od usvajanja Nacionalne strategije.⁹⁸ U izveštajnom periodu se takođe beleži da sastavi sudskih veća nisu bili podložni promenama. Kada je reč o ulaganjima za poboljšanje uslova u sudnicama, u kojima se održavaju suđenja u postupcima ratnih zločina, u prethodnom periodu nije bilo dodatnih ulaganja.

28

Aktivnost koja se odnosi na ujednačavanje prakse sudova regiona, putem formiranja regionalne baze podataka, nije realizovana.

Unapređena efikasnost suđenja za ratne zločine obezbeđivanjem kontinuiteta u sastavu sudskih veća

Nakon usvajanja Nacionalne strategije, nije bilo preraspodele sudija pre isteka šestogodišnjeg mandata. Imajući u vidu da su se prethodnih godina dešavale situacije preraspodele sudija pre isteka mandata,⁹⁹ obezbeđivanje kontinuiteta u sastavu sudskih veća predstavlja pozitivan nalaz.

⁹⁸ **Napomena autora:** Obuke za sudije i sudijske pomoćnike iz Odeljenja za ratne zločine Višeg i Apelacionog suda u Beogradu su održavane i tokom prethodnih godina. Ovaj nalaz se odnosi na obuke koje su realizovane u okviru realizacije aktivnosti predviđenih Nacionalnom strategijom za procesuiranje ratnih zločina.

⁹⁹ Videti: *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji tokom 2014. i 2015. godine*, FHP, 2016. godine, str. 17–19, dostupan na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/03/Izvestaj_o_sudjenjima_za_ratne_zlocine_u_Srbiji_tokom_2014._i_2015._godine.pdf, pristupljeno: 23.11.2018. godine.

Unapređena ujednačenost prakse svih sudova i veća za ratne zločine u regionu bivše Jugoslavije, putem formiranja regionalne baze podataka

Četvrti izveštaj Radnog tela navodi podatak da je tužiteljka za ratne zločine inicirala uspostavljanje zajedničke evidencije slučajeva ratnih zločina na regionalnom nivou, čije rešavanje je započeto putem regionalne saradnje, tokom regionalnih konsultacija u okviru projekta „Jačanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina i potragama za nestalim osobama (2017–2019)”, koji se realizuje uz podršku UNDP-a.¹⁰⁰ FHP ne raspolaže dodatnim informacijama o eventualnim narednim koracima koje će TRZ preduzeti radi formiranja pomenute regionalne baze podataka. Taj podatak nije dostupan ni u Četvrtom izveštaju Radnog tela, niti na internet prezentaciji TRZ-a.

TRZ bi trebalo aktivno da radi na uspostavljanju objedinjene regionalne baze podataka o svim slučajevima suđenja za ratne zločine, kako bi se pratila uspešnost regionalne saradnje, ali i kako bi se pratilo na koji način se u drugim državama tumače pravni instituti od značaja za suđenja u predmetima ratnih zločina.

Kontinuirano unapređenje stručnosti nosilaca pravosudnih funkcija i službenika angažovanih u predmetima ratnih zločina

U izveštajnom periodu su sudije i sudijski pomoćnici iz Odeljenja za ratne zločine Višeg i Apelacionog suda u Beogradu pohađali obuku o primeni međunarodnog humanitarnog prava u suđenjima za ratne zločine u Srbiji, u organizaciji Pravosudne akademije i Misije OEBS-a u Srbiji.¹⁰¹ Obuka je organizovana u junu 2018. godine, a predavači su bili Neda Dojčinović, pravna savetnica Međunarodnog komiteta Crvenog krsta i Ivan Jovanović, konsultant Misije OEBS-a u Srbiji.¹⁰²

Organizovanje pomenutih obuka nesumnjivo može da doprinese povećanju zahtevanih kompetencija nosilaca pravosudnih funkcija. Stoga je u narednom periodu potrebno nastaviti sa sprovođenjem ovakvih obuka, a posebno je potrebno organizovati specijalističke obuke o pitanjima koja se javljaju u tekućim suđenjima za ratne zločine, poput odlučivanja o imovinsko-pravnom zahtevu, ili o postupanju u predmetima ratnih zločina koji se odnose na seksualno nasilje u ratu.

100 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 25/18, od 05.11.2018. godine; *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 31.

101 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 33-34.

102 *Ibid.*

Poboljšanje uslova u sudnicama u kojima se održavaju suđenja u postupcima ratnih zločina

Prema dostupnim informacijama, konsultovanim prilikom pripreme ovog izveštaja, u prethodnom šestomesečnom periodu nije bilo dodatnih ulaganja za poboljšanje uslova u sudnicama u kojima se održavaju suđenja u postupcima ratnih zločina.¹⁰³

ZAŠTITA SVEDOKA I ŽRTAVA

Cilj 1. Unapređen normativni okvir za efikasno funkcionisanje sistema zaštite svedoka u postupcima za ratne zločine u Republici Srbiji.

Cilj 2. Unapređeni institucionalni kapaciteti za zaštitu svedoka u postupcima za ratne zločine.

Cilj 3. Doslednom primenom mera procesne discipline unapređen položaj svedoka i oštećenih tokom krivičnog postupka.

Cilj 4. Unapređena saradnja državnih organa uključenih u sistem zaštite svedoka.

Reforme u oblasti unapređenja zaštite svedoka i žrtava karakteriše netransparentnost.¹⁰⁴ Ona se ogleda u činjenici da praktično nije moguće pratiti unapređenje institucionalnih kapaciteta za zaštitu svedoka. Javnosti nisu poznate preporuke iz analize položaja i potreba Jedinice za zaštitu koja je završena još 2016. godine.¹⁰⁵ Takođe, nije moguće evaluirati ni saradnju državnih organa uključenih u sistem zaštite svedoka.¹⁰⁶

30

Aktivnosti koje uključuju doslednu primenu odredaba ZKP-a,¹⁰⁷ kojima se reguliše sankcionisanje učesnika u postupku koji krše procesnu disciplinu, sprovode se kontinuirano.¹⁰⁸

103 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 32-33.

104 Videti: *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, 2017. godine, str. 37-40; *Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, 2018. godine, str. 32.

105 *Ibid*, str. 39.

106 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 23-24.

107 Zakonik o krivičnom postupku (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 46/06, 47/09 i 122/08), čl. 102, i član 369-374.

108 *Ibid*, str. 42-44; Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 319/18, od 27.11.2018. godine.

Procesna zaštita svedoka

Procesne mere zaštite svedoka primenjuju se tokom krivičnog postupka, i one obuhvataju mere koje štite integritet svedoka, mere zaštite posebno osetljivih svedoka, kao i mere zaštite svedoka koji su zbog davanja iskaza izloženi opasnosti.¹⁰⁹

Nacionalna strategija predviđa da krivična veća dosledno primenjuju odredbe ZKP-a kojima je regulisano sankcionisanje učesnika u postupku koji krše procesnu disciplinu, a naročito ukoliko napadaju integritet svedoka i žrtava.¹¹⁰ Iako se u izveštajnom periodu nisu dešavale sporne situacije tokom održavanja glavnih pretresa, koje bi zahtevale sankcionisanje učesnika u postupku,¹¹¹ potrebno je ukazati na sporne situacije koje se dešavaju van sudnice. Naime, od marta 2018. godine suđenje u predmetu *Srebrenica-Kravica* prate članovi Srpske radikalne stranke, od kojih su neki stranački funkcioneri.¹¹² Posmatrači FHP-a, koji takođe prate suđenje u ovom predmetu, zabeležili su najmanje tri situacije u kojima su funkcioneri SRS-a otvoreno vređali i omalovažavali prisutne posmatračke, među kojima su bili članovi udruženja žrtava, ali i članovi porodica žrtava.

Tako se, prilikom ulaska u prostoriju za publiku, predsednik SRS-a i osuđeni za ratne zločine Vojislav Šešelj obratio optuženima rečima da se „drže, jer oni ništa nisu krivi“.¹¹³

109 Zakonik o krivičnom postupku (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 46/06, 47/09 i 122/08), čl. 102-111; *10 godina procesuiranja ratnih zločina u Srbiji – Konture pravde*, FHP, Beograd, 2014. godine, str. 62.

110 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 23; Zakonik o krivičnom postupku (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 46/06, 47/09 i 122/08), čl. 102-111.

111 Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 319/18, od 27.11.2018. godine.

112 Videti: „NUNS: Šešelj ponovo preti novinarima“, dnevni list *Danas*, 31.03.2018. godine, dostupno na: <https://www.danas.rs/drustvo/nuns-seselj-ponovo-preti-novinarima/>; „Crtice iz suda 'Mamu vam izdajničku'“, Dnevni list *Danas*, 16.11.2018. godine, dostupno na: <https://www.danas.rs/drustvo/suocavanje/crtice-iz-suda-mamu-vam-izdajnicku/>; Izveštaj FHP-a sa suđenja, predmet *Srebrenica-Kravica*, 13.11.2018. godine, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/11/25_Srebrenica_-_Izvestaj_sa_sudjenja_13.11.2018..pdf; Izveštaj FHP-a sa suđenja, predmet *Srebrenica-Kravica*, 23.05.2018. godine, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/06/16_Srebrenica_-_Izvestaj_sa_sudjenja_23.05.2018.pdf; Izveštaj FHP-a sa suđenja, predmet *Srebrenica-Kravica*, 29.03.2018. godine, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/04/15_Srebrenica_-_Izvestaj_sa_sudjenja_29.03.2018..pdf. Svim izvorima pristupljeno: 29.11.2018. godine.

113 Izveštaj FHP-a sa suđenja, predmet *Srebrenica-Kravica*, 29.03.2018. godine, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/04/15_Srebrenica_-_Izvestaj_sa_sudjenja_29.03.2018..pdf, pristupljeno: 29.11.2018. godine.

Dok se čekao dolazak sudskog veća, Šešelj je provocirao prisutne pitanjima ima li među publikom članica udruženja „Žene u crnom“, da će ih „naplaviti“, te da je osnivačicu udruženja Stanislavu Zajović „trebalo udaviti čim se rodila“.¹¹⁴ Prilikom ulaska sudskog veća u sudnicu, većina prisutnih članova SRS nije ustala, a nekolicini koja je to ipak učinila, Vojislav Šešelj se obratio rečima: „Šta ustajete, niste vi optuženi?“¹¹⁵

Poslednji slučaj nedoličnog ponašanja člana SRS-a je zabeležen sredinom novembra. Naime, nakon što je predsednica veća odredila pauzu, prilikom izlaska iz prostorije za publiku, jedan član SRS-a obratio se ženama koje su pratile suđenje psovkom „da im majku izdajničku“.¹¹⁶

Iako su suđenja javna, prisustvovanje suđenjima zahteva od posmatrača poštovanje procesne discipline, a naročito poštovanje članova porodica žrtava (oštećenih) koji prate suđenje iz dela u kome sedi publika. Bez obzira što su se sporne situacije dešavale mimo sudnice, odnosno u delu koji je predviđen za publiku ili u hodnicima suda, **FHP smatra da je opisano ponašanje, kojim se direktno vređaju i omalovažavaju prisutni članovi porodica žrtava, članovi udruženja žrtava, zainteresovana stručna javnost i prisutni novinari, nedopustivo. Posebno je zabrinjavajuće što su pripadnici pravosudne straže, koji su bili prisutni u nekim od ovih situacija, tolerisali takvo ponašanje. FHP naglašava da izostanak adekvatnog i brzog reagovanja u ovakvim situacijama doprinosi ponižavanju članova porodica žrtava i članova udruženja žrtava koji prate suđenja.**

32

Vanprocesna zaštita svedoka

Jedine informacije koje su javnosti dostupne o vanprocesnoj zaštiti svedoka, odnosno o sprovođenju programa zaštite, sadržane su u izveštajima Radnog tela za sprovođenje Nacionalne strategije ili u izveštajima o realizaciji Akcionog plana za Poglavlje 23.¹¹⁷

114 *Ibid.*

115 *Ibid.*

116 „Crnice iz suda 'Mamu vam izdajničku'“, Dnevni list *Danas*, 16.11.2018. godine, dostupno na: <https://www.danas.rs/drustvo/suocavanje/crnice-iz-suda-mamu-vam-izdajnicku/>; Izveštaj FHP-a sa suđenja, predmet *Srebrenica-Kravica*, 13.11.2018. godine, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/11/25_Srebrenica_-_Izvestaj_sa_sudjenja_13.11.2018..pdf. Svim izvorima pristupljeno: 29.11.2018. godine.

117 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 37-48; *Izveštaj 2/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23*, aktivnosti: 1.4.4.2; 1.4.4.3; 1.4.4.5 i 1.4.1.7, str. 353-362.

Ujedno, to znači da prilikom pripreme nalaza čak ni stručna javnost nema mehanizam prema kome bi proverila navode sadržane u ovim izveštajima.

FHP je i ranije isticao da je netransparentnost jedan od ključnih nedostataka procesa reforme Jedinice za zaštitu. Iako po prirodi stvari rad Jedinice ne može da bude u potpunosti transparentan, potrebno je obezbediti mehanizam koji će omogućiti da se barem stručna javnost upozna sa preporukama i merama koje su preduzete u cilju unapređenja rada Jedinice. U tom smislu je potrebno odrediti mehanizam koji će zadovoljiti i potrebnu poverljivost u radu Jedinice, ali i priznati pravo stručne javnosti da vrši nadzor nad implementacijom aktivnosti koje treba da unaprede rad Jedinice za zaštitu.

PODRŠKA SVEDOCIMA I ŽRTVAMA

Cilj 1. Unapređenje normativnog okvira koji uređuje položaj svedoka i žrtava.

Cilj 2. Podizanje kapaciteta organa koji se bave podrškom svedocima ratnih zločina tokom svih faza krivičnog postupka, i to: Službe za pomoć i podršku oštećenim i svedocima Višeg suda u Beogradu, Tužilaštva za ratne zločine i Jedinice za zaštitu Ministarstva unutrašnjih poslova.

Cilj 3. Uspostavljanje nacionalne mreže službi podrške svedocima i žrtvama i integracija Službe za pomoć i podršku oštećenima i svedocima Višeg suda u Beogradu, imajući u vidu specifičnosti postupaka za ratne zločine i potrebu da svedoci koje predloži odbrana moraju imati isti tretman od strane Službe za pomoć i podršku, kao i svedoci koje predloži Tužilaštvo.

Cilj 4. Unapređena regionalna saradnja u oblasti pružanja podrške svedocima i žrtvama.

Tokom dosadašnje implementacije Nacionalne strategije, Ministarstvo pravde je sprovelo analizu usklađenosti normativnog okvira (koji uređuje položaj svedoka i žrtava) i osnovalo je Radnu grupu za izradu Nacionalne strategije za unapređenje prava žrtava i svedoka krivičnih dela.¹¹⁸

¹¹⁸ Ova radna grupa je osnovana u okviru realizacije projekta „Podrška žrtvama i svedocima kriminala u Srbiji“, koji se implementira od strane Misije OEBS-a u Srbiji. Radna grupa bi trebalo da predloži izmene i dopune zakona i propisa u cilju usklađivanja pojma žrtve sa istim pojmom u međunarodnim sporazumima o zaštiti ljudskih prava, kao i u cilju efikasne primene minimalnih standarda u vezi sa pravima, podrškom i zaštitom žrtava kriminala/oštećenih strana u cilju usklađivanja sa Direktivom 2012/29/EU. Navedeno prema: *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 51.

Međutim, aktivnosti koje bi trebalo neposredno da unaprede sistem podrške, poput donošenja podzakonskog akta kojim će se urediti pružanje informacija žrtvama; kreiranja brošure koja bi sadržala informacije o pravima žrtava; angažovanja psihologa u Službi za pomoć i podršku oštećenima i svedocima u Višem sudu u Beogradu i u Jedinici za zaštitu; unapređenja infrastrukturnih i tehničkih kapaciteta Službi za pomoć i podršku oštećenima i svedocima – nisu sprovedene.¹¹⁹

Unapređenje normativnog okvira koji uređuje položaj svedoka i žrtava

Nakon što je izrađena Analiza usklađenosti normativnog okvira Srbije sa Direktivom o žrtvama (Direktive 2012/29/EU),¹²⁰ Ministarstvo pravde je osnovalo radnu grupu¹²¹ koja bi trebalo da predloži izmene i dopune zakona i propisa u cilju usklađivanja pojma žrtve sa istim pojmom u međunarodnim sporazumima o zaštiti ljudskih prava, kao i u cilju usklađivanja sa Direktivom 2012/29/ EU.¹²²

Iako je Nacionalna strategija predvidela da će navedene izmene i dopune zakona biti urađene još u drugom kvartalu 2016. godine, **poslednji zvaničan izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije ne donosi informacije na osnovu kojih se može zaključiti da je aktivnost realizovana.** Tako izveštaj navodi da će se izmenama relevantnih članova Krivičnog zakonika i Zakonika o krivičnom postupku pristupiti nakon usvajanja Nacionalne strategije za unapređenje prava žrtava i svedoka krivičnih dela.¹²³ Iz izveštaja nije jasno kada se očekuje usvajanje pomenute strategije.¹²⁴

Nacionalna strategija takode predviđa da će Ministarstvo pravde doneti podzakonski akt, kojim će se urediti obavezno pružanje informacija žrtvama o svim aspektima krivičnog

34

119 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 48-63.

120 *Analiza prava žrtava i usluga u Srbiji i njihova usklađenost sa Direktivom EU 2012/29/EU* je dostupna na: http://www.mdtfjss.org.rs/archive/file/VSS%20-%20Final%20Report%20-%2008%2008%202016_SERBIAN.pdf, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

121 Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-156/2018-30, od 14.05.2018. godine.

122 *Direktiva 2012/29/EU Evropskog parlamenta i Saveta od 25. oktobra 2012. godine o uspostavljanju minimalnih standarda o pravima, podršci i zaštiti žrtava krivičnih dela*, koja zamenjuje Okvirnu odluku Saveta 2001/220/JHA. Direktiva 2012/29/EU je dostupna na: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/HR/TXT/?uri=CELEX:32012L0029>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

123 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 51.

124 *Ibid.*

postupka koji su od njihovog interesa u skladu sa Članom 6 Direktive 2012/29/EU.¹²⁵ Takav **podzakonski akt još uvek nije donet.**¹²⁶

Unapređenje kapaciteta organa koji se bave podrškom svedocima ratnih zločina

Institucionalni mehanizam podrške oštećenima i svedocima u predmetima ratnih zločina uključuje Službu za pomoć i podršku oštećenima i svedocima u Višem sudu u Beogradu i Službu za informisanje i podršku svedocima i oštećenima u TRZ-u.

Nacionalna strategija je prepoznala potrebu za angažovanjem stručnog osoblja za pružanje psiho-socijalne podrške.¹²⁷ Uprkos tome, **u izveštajnom periodu nije angažovan psiholog ni u Službi za pomoć i podršku oštećenima i svedocima u Višem sudu u Beogradu, niti u Službi za informisanje i podršku svedocima i oštećenima u TRZ-u.**¹²⁸

Nacionalna strategija takođe predviđa i izmenu sistematizacije radnih mesta u Jedinici za zaštitu, kako bi se omogućilo angažovanje stručnog osoblja za pružanje psiho-socijalne podrške.¹²⁹ **Do završetka rada na ovom izveštaju, u Jedinici za zaštitu nije zaposlen psiholog.**¹³⁰

Osim angažovanja psihologa, **kapaciteti Službi za pomoć i podršku oštećenima i svedocima bi trebalo da budu i infrastrukturno i tehnički unapređeni. Međutim, ni ovakvih unapređenja kapaciteta do sada nije bilo.**¹³¹

FHP zaključuje da ni u ovom izveštajnom periodu nisu realizovane ključne aktivnosti, koje bi trebalo da dovedu do unapređenja sistema podrške svedocima i žrtvama u postupcima za ratne zločine.

125 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 25.

126 Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, novembar 2018. godine, str. 51.

127 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 25.

128 Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, novembar 2018. godine, str. 56.

129 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 25.

130 Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, novembar 2018. godine, str. 56.

131 Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, novembar 2018. godine, str. 59.

ODBRANA OKRIVLJENOG

Cilj 1. Podizanje kvaliteta službenih i izabраниh odbrana u postupcima za ratne zločine.

Cilj 2. Unapređen sistem finansiranja odbrane po službenoj dužnosti u predmetima ratnih zločina.

Nacionalna strategija je identifikovala da su najveći problemi odbrane okrivljenih u postupcima za ratne zločine – nedovoljno kompetentna odbrana, odnosno nedovoljno poznavanje materije međunarodnog humanitarnog i krivičnog prava od strane branilaca okrivljenih, kao i finansiranje odbrane.

Tokom dosadašnje implementacije Nacionalne strategije, organizovana je svega jedna jednodnevna obuka za advokate, dok se Pravilnik o visini naknade za rad advokata po službenoj dužnosti u predmetima ratnih zločina nije menjao.

Podizanje kvaliteta službenih i izabраниh odbrana u postupcima za ratne zločine

Nacionalna strategija prepoznaje potrebu za podizanjem kvaliteta odbrana u postupcima za ratne zločine, predviđajući da će se za advokate odbrane kontinuirano sprovoditi obuke u oblasti međunarodnog humanitarnog i međunarodnog krivičnog prava.¹³²

36

U izveštajnom periodu je organizovana prva obuka za advokate koji zastupaju okrivljene u postupcima za ratne zločine, na temu „Istraga u predmetima ratnih zločina iz perspektive odbrane”.¹³³ Predavači su bili advokati Tomislav Višnjić, Novak Lukić i Aleksandar Lazarević.¹³⁴ Obuku su organizovale Advokatska komora Srbije i Misija OEBS-a u Srbiji.¹³⁵

Imajući u vidu da je ovo prva obuka koja je organizovana za advokate koji zastupaju okrivljene u postupcima za ratne zločine od usvajanja Nacionalne strategije, a da Strategija predviđa sprovođenje kontinuirane obuke iz oblasti međunarodnog humanitarnog i međunarodnog krivičnog prava, FHP smatra da je potrebno intenzivirati organizovanje obuka namenjenih advokatima.

¹³² Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 27.

¹³³ Baza podataka Fonda za humanitarno pravo, HlcIndexIn: 3-F135765, od 22.11.2018. godine.

¹³⁴ *Ibid.*

¹³⁵ *Ibid.*

Finansiranje troškova odbrane

Nacionalnom strategijom je predviđena izrada analize odredaba i rezultata primene Pravilnika o visini naknade za rad advokata po službenoj dužnosti u predmetima ratnih zločina (Pravilnik).¹³⁶ U odnosu na ovu aktivnost, Ministarstvo pravde je formiralo Radnu grupu sa zadatkom da izradi analizu odredaba Pravilnika.¹³⁷ Ministarstvo pravde je na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, u maju 2018. godine, odgovorilo da je stav Radne grupe da bi eventualnu izmenu odredbi Pravilnika trebalo sprovesti tokom objedinjenog postupka izmena propisa relevantnih za advokaturu, budući da će se u okviru pregovaračkog Poglavlja 23 u toku 2018. godine vršiti potrebne izmene svih propisa relevantnih za advokaturu.¹³⁸

Poslednji izveštaj Radnog tela navodi da je stanje u odnosu na ovu aktivnost „nepromenjeno”. **FHP podseća da u Radnoj grupi, koja je sprovela analizu, nije bilo nijednog predstavnika advokature.** FHP nema informacije o tome da li je u međuvremenu bilo napretka u ovoj oblasti, budući da Advokatska komora Srbije nije odgovorila na upit FHP-a u vezi sa realizacijom ove aktivnosti.¹³⁹

¹³⁶ Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 28.

¹³⁷ Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, novembar 2018. godine, str. 64; Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-162/2018-32, od 18.05.2018. godine.

¹³⁸ Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-162/2018-32, od 18.05.2018. godine.

¹³⁹ Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, HlcIndexOut: F170-F135437, od 25.10.2018. godine.

SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE I PITANJE NESTALIH LICA

Cilj 1. Unapređen normativni okvir od značaja za rešavanje sudbine nestalih lica.

Cilj 2. Unapređeni institucionalni i administrativni kapaciteti državnih organa uključenih u proces otkrivanja sudbine nestalih lica, kao i njihova međusobna saradnja.

Cilj 3. Unapređenje regionalne i šire međunarodne saradnje u oblasti rešavanja sudbine nestalih lica.

Tokom izveštajnog perioda nije unapređen normativni okvir koji se odnosi na potragu za nestalim licima, a takođe nisu unapređeni ni institucionalni ni administrativni kapaciteti Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije.¹⁴⁰

U izveštajnom periodu su radarom pretraživane dve lokacije na teritoriji Srbije i dve lokacije na Kosovu, za koje postoje indicije da mogu predstavljati lokacije masovnih grobnica.¹⁴¹

Normativni i institucionalni okvir

U Srbiji ne postoji poseban zakon o nestalim licima koji bi regulisao status i prava porodica nestalih lica.¹⁴² U Komisiji za nestala lica su u prethodnom periodu navodili da bi bili spremni da daju svoj doprinos pripremi predloga zakona.¹⁴³ Međutim, prema dostupnim informacijama, konsultovanim prilikom pripreme izveštaja, **u prethodnom šestomesečnom periodu nije bilo pomaka kada je reč o pripremi ovog zakona.**

FHP ističe da bi usvajanje Zakona o nestalim osobama u znatnoj meri unapredilo normativni okvir koji reguliše potragu za nestalim osobama. Ovakav zakon bi imao potencijal da na sistemski način uredi nadležnost državnih organa, komunikaciju i razmenu informacija među državnim organima u cilju poboljšanja procesa potrage, te da reguliše pitanje reparacija porodicama nestalih lica.

¹⁴⁰ *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 75.

¹⁴¹ *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 67.

¹⁴² *Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jul 2018. godine, str. 18-20.

¹⁴³ *Ibid.*

• Međunarodna konvencija o zaštiti svih osoba od prisilnih nestanaka

Poslednji izveštaj Komiteta o primeni Konvencije o zaštiti svih lica od prisilnih nestanaka u Srbiji usvojen je u februaru 2015. godine.¹⁴⁴ Komitet u pomenutom izveštaju preporučuje Srbiji da pojača svoje napore u okviru Radne grupe za nestala lica, kako bi se postigao dalji napredak u potrazi za nestalim osobama.¹⁴⁵

Protetkih meseci je održana sednica Radne grupe, na kojoj su, prema navodima Četvrtog izveštaja o sprovođenju Nacionalne strategije, razmenjene informacije i dokumentacija koja je prikupljena između dve sednice.¹⁴⁶ Takođe je održana i sednica Radne podgrupe za forenzička pitanja,¹⁴⁷ na kojoj je dogovarano usvajanje Procedura za primopredaju posmrtnih ostataka.¹⁴⁸

• Potraga i ekshumacija grobnica

Poslednji izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije navodi podatak da je, u toku izveštajnog perioda, UNMIK Radnoj grupi obezbedio specijalni GPR radar za pretragu terena.¹⁴⁹ Pretraživanje terena radarom je obavljeno tokom avgusta 2018. godine, na teritoriji opštine Raška.¹⁵⁰ Na predlog Beogradske delegacije pretražene su dve lokacije, Kiževak i Jalovište.¹⁵¹ Takođe, pretraživane su i lokacije na Kosovu, koje je predložila

144 Komitet za prisilne nestanke UN, *Zaključna zapažanja o izveštaju koji je podnela Srbija u skladu sa članom 29, stav 1 Konvencije*, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Kancelarije za ljudska i manjinska prava: <http://www.ljudskaprava.gov.rs/sr/node/162>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

145 *Zaključna zapažanja o izveštaju koji je podnela Srbija u skladu sa članom 29, stav 1 Konvencije, usvojena na 135. sastanku*, 12.02.2015. godine, str. 5-6, para. 27. i 28.

146 *Ibid.*, str. 68.

147 *Ibid.* Radna podgrupa za forenzička pitanja je formirana u okviru Radne grupe za lica koja se vode kao nestala u vezi sa događajima na Kosovu u okviru dijaloga Beograd–Pristina, 2005. godine, sa mandatom da rukovodi i unapredi forenzički proces. Više informacija o radu Radne grupe i Radne podgrupe za forenzička pitanja je dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije: <http://www.kznl.gov.rs/radna-grupa-o-grupi.php>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

148 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 68.

149 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 67.

150 *Ibid.*

151 *Ibid.*

Prištinska delegacija – Kačanik i Ugljare.¹⁵² Rezultati pretrage će biti poznati naknadno, a izveštaj o pretragama će sačiniti UN-ov globalni servis centar.¹⁵³

Osim ovih pretraga radarom, u oktobru je izvršena i provera terena na teritoriji opštine Medveđa, u blizini sela Medevce, radi provere navoda o postojanju masovne grobnice. Informacije o ovoj lokaciji su dobijene od strane Koalicije za REKOM.¹⁵⁴ Takođe je vršena i provera terena na lokalitetu Karadak, nedaleko od Rudnice (Raška).¹⁵⁵ Kako se navodi u saopštenju Komisije za nestala lica, ove provere nisu rezultirale pronalaskom posmrtnih ostataka.¹⁵⁶

U oktobru je nastavljen i proces ekshumacije posmrtnih ostataka žrtava operacije „Oluja”, na teritoriji Republike Hrvatske.¹⁵⁷

FHP naglašava da je potrebno i dalje ulagati napore kako bi se dinamika potrage za nestalim licima ubrzala. Imajući u vidu da se u prethodnom periodu pristupilo pretrazi terena radarom, potrebno je nastaviti pretragu terena korišćenjem ove tehnologije, čime se pretraga može značajno ubrzati, a troškovi smanjiti.

- **Institucionalni i administrativni kapaciteti državnih organa uključenih u proces otkrivanja sudbine nestalih lica**

Analiza organizacione strukture i položaja stručne službe Komisije (lica stalno angažovanih u radu Komisije) nije sprovedena ni u ovom izveštajnom periodu, iako je kao rok za ovu aktivnost bio predviđen III kvartal 2016. godine.¹⁵⁸

40

152 *Ibid.*

153 *Ibid.*

154 „Izvršena provera terena na lokalitetima Medevce i Karadak“, saopštenje, 18. oktobar 2018. godine, zvanična internet prezentacija Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije, dostupno na: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php#a44>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

155 *Ibid.*

156 *Ibid.*

157 Videti saopštenja na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije: „Na području Ličko-Senjske županije ekshumirano 9 posmrtnih ostataka žrtava 'Oluje'“, 09.10.2018. godine; „Ekshumirano 15 žrtava 'Oluje' na području Karlovačke županije“, 23.10.2018. godine: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php#a44>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

158 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 75.

Saradnja državnih organa uključenih u proces otkrivanja sudbine nestalih lica

• Radna grupa za prikupljanje činjenica i dokaza u rasvetljavanju zločina nad pripadnicima srpskog naroda i ostalih nacionalnih zajednica na Kosovu i Metohiji

U novembru 2015. godine, Odbor za Kosovo i Metohiju Narodne skupštine Srbije doneo je Odluku o obrazovanju Radne grupe za prikupljanje činjenica i dokaza u rasvetljavanju zločina nad pripadnicima srpskog naroda i ostalih nacionalnih zajednica na Kosovu i Metohiji.¹⁵⁹ Tokom izveštajnog perioda, ova Radna grupa je predstavila rezultate rada. Prema navodima izveštaja, dokumentacija koja je prikupljena u okviru Radne grupe „treba da posluži Specijalizovanom tužilaštvu za podizanje optužnica protiv pripadnika terorističke OVK za počinjene zločine i utvrđivanje komandne odgovornosti”.¹⁶⁰

Na ovom mestu, FHP ponovo ukazuje da je TRZ, na upit FHP-a, odgovorilo da ono „nije potpisalo memorandum, protokol, sporazum i sl. po kome može da ustupa dokumentaciju o počinjenim zločinima na teritoriji Kosova i Metohije Specijalizovanom veću Kosova”,¹⁶¹ te ostaje **nejasno na koji način bi prikupljena dokumentacija mogla da bude ustupljena.**

Osim toga, FHP podseća da je, prema Zakonu o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine, za postupanje u predmetima ratnih zločina nadležno Tužilaštvo za ratne zločine.¹⁶² Ovim zakonom obrazovana je i Služba za otkrivanje ratnih zločina, koja zajedno sa TRZ-om treba da prikuplja činjenice i dokaze u cilju rasvetljavanja ratnih zločina.¹⁶³ **Imajući u vidu da je pomenuti zakon uredio institucionalni okvir za**

41

159 Odbor za Kosovo i Metohiju Narodne skupštine je u novembru 2015. godine doneo Odluku o obrazovanju Radne grupe za prikupljanje činjenica i dokaza u rasvetljavanju zločina nad pripadnicima srpskog naroda i ostalih nacionalnih zajednica na Kosovu i Metohiji, navedeno prema: *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 78-79.

160 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 76.

161 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI 15/18, od 22.05.2018. godine.

162 Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011-dr. zakon i 6/2015), član 4, stav 1.

163 *Ibid*, član 8.

istragu i procesuiranje ratnih zločina, FHP smatra da je neprimereno prenositi ovu nadležnost na radne grupe, formirane na osnovu odluka skupštinskih odbora.¹⁶⁴

• Memorandum o saradnji Tužilaštva za ratne zločine i Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije

U junu je potpisan Memorandum o saradnji između Tužilaštva za ratne zločine i Komisije za nestala lica.¹⁶⁵ Sadržina Memoranduma ne donosi novine kada je reč o saradnji ove dve institucije, već samo potvrđuje da će se vršiti dostavljanje dokumentacije, podataka i informacija za potrebe vođenja krivičnih postupaka, odnosno za potrebe pretraga lokacija pojedinačnih ili masovnih grobnica.¹⁶⁶

FHP naglašava da potpisivanje memoranduma o saradnji između dve državne institucije, nije aktivnost koja efektivno može da unapredi saradnju institucija. Obaveza saradnje Komisije za nestala lica sa TRZ-om proizlazi iz Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine.¹⁶⁷ Prema zakonu, svi državni organi su dužni da na zahtev Tužioca za ratne zločine bez

164 Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije navodi da su sastanku Radne grupe, na kome su predstavljeni dosadašnji rezultati rada, dana 20. jula 2018. godine, prisustvovali i predsednica Narodne skupštine Maja Gojković, potpredsednik Vlade Republike Srbije i ministar unutrašnjih poslova dr Nebojša Stefanović, ministarka pravde Nela Kuburović, ministar za rad, boračka i socijalna pitanja Zoran Đorđević, direktor BIA Bratislav Gašić i predstavnici VOA Dejan Pajić, VBA Branislav Kušljic i Kancelarije za Kosovo i Metohiju Željko Jović. Navedeno prema: *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 76. Osim na ovom sastanku, rezultati rada su predstavljeni i predstavnicima ambasada i međunarodnih organizacija u Beogradu, 25. oktobra 2018. godine. Navedeno prema saopštenju sa zvanične internet prezentacije Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php#a44>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

165 „Tužilaštvo za ratne zločine potpisalo Memorandum o saradnji sa Komisijom za nestala lica“, saopštenje, 12.06.2018. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja/tu%C5%BEila%C5%A1tvo-za-ratne-zlo%C4%8Dine-potpisalo-memorandum-o-saradnji-sa-komisijom-za-nestala-lica>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

166 *Memorandum o saradnji između Tužilaštva za ratne zločine i Komisije za nestala lica*, član 1 i 2. Memorandum je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Regulation/Document_sr/2018-11/memorandum_o_saradnji_komisija_za_nestala_lica.pdf, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

167 Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011-dr. zakon i 6/2015), član 7.

odlaganja predaju svaki dokaz ili informaciju koji poseduju, a koja može da pomogne u otkrivanju učinilaca ratnih zločina.¹⁶⁸

Zajednička deklaracija o nestalim licima i Okvirni plan za rešavanje pitanja nestalih lica iz sukoba na području bivše Jugoslavije

Na samitu o Zapadnom Balkanu koji je, u okviru Berlinskog procesa, održan u Londonu, u julu 2018. godine potpisana je Zajednička deklaracija o nestalim licima (Deklaracija).¹⁶⁹

Deklaracija naglašava hitnu potrebu za intenziviranjem napora kako bi se locirali i identifikovali posmrtni ostaci nestalih lica, sa posebnim naglaskom na jačanje regionalne saradnje u tom procesu.¹⁷⁰ Deklaracija takođe poziva na nezavisne i efektivne istrage i proaktivno angažovanje svih nadležnih institucija, kako bi se pronašli novi izvori informacija o potencijalnim lokacijama grobnih mesta, uključujući pretrage arhiva. Posebno je značajno što deklaracija prepoznaje i potrebe porodica nestalih da budu aktivno uključene u proces potrage i da imaju mogućnosti da ostvare svoja prava. Deklaracija ponavlja poziv za depolitizovanjem potrage za nestalima.

Deklaracija je predvidela i potpisivanje Okvirnog plana za rešavanje pitanja nestalih lica iz sukoba na području bivše Jugoslavije, koji je potpisan naknadno, u novembru 2018. godine (Okvirni plan).¹⁷¹

Okvirni plan ima za cilj da se ubrza proces i intenzivira multilateralna saradnja u cilju traženja i identifikacije lica koja se još uvek vode kao nestala iz sukoba na području bivše Jugoslavije.¹⁷²

Plan se sastoji od pet osnovnih aktivnosti koje obuhvataju aktivnosti na rešavanju oko 4.000 neidentifikovanih posmrtnih ostataka na celom području bivše Jugoslavije, razmenu

43

168 *Ibid*, član 7, stav 4.

169 Više o Londonskom samitu je dostupno na: <https://www.gov.uk/government/topical-events/westernbalkans-summit-london-2018/about>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

170 *Zajednička deklaracija o nestalim licima*, London, 10.07.2018. godine, dostupno na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/724294/180710_WBS_Joint_Declarations.pdf, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

171 „Potpisan Okvirni plan za rešavanje pitanja nestalih lica iz sukoba na području bivše Jugoslavije”, saopštenje, 06.11.2018. dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php#a45>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

172 „Okvirni plan za rešavanje pitanja nestalih lica iz sukoba na području bivše Jugoslavije“ je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Međunarodne komisije za nestala lica: <https://www.icmp.int/wp-content/uploads/2018/11/FWP-ser.pdf>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

podataka o slučajevima nestalih lica među domaćim institucijama i sa porodicama nestalih putem „Baze podataka aktivnih slučajeva osoba nestalih usled oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji tokom 1990-ih“, razmenu informacija o mogućim lokacijama skrivenih grobnica i učešće na ekshumacijama od zajedničkog interesa zainteresovanih strana, uključivanje porodica nestalih u proces i organizovanje zajedničkih komemoracija povodom obeležavanja Međunarodnog dana nestalih lica.

U pripremi Deklaracije i Okvirnog plana je intenzivno bila uključena i Međunarodna komisija za nestala lica (MKNL).¹⁷³

SARADNJA SA MEĐUNARODNIM KRIVIČNIM TRIBUNALOM ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

Cilj 1. Intenziviranje saradnje sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju i Mehanizmom za međunarodne krivične tribunale, kako bi se na nacionalno pravosuđe preneli dokazi o učinjenim ratnim zločinima i na osnovu njih otvorili prioritetni predmeti.

44

Dosadašnji izveštaji o sprovođenju Nacionalne strategije, koje usvaja Radno telo, navode da TRZ intenzivno saraduje sa MMKS-om. Saradnja se odvija putem redovnih sastanaka tužilaca i prisustva oficira za vezu TRZ-a u MMKS-u. Izveštaji takođe navode da TRZ prati praksu rada MKTJ/MMKS-a kroz analizu presuda MKTJ-a i pregled baze podataka sudske prakse MKTJ-a.¹⁷⁴

Istraživanje arhive Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju i Mehanizma za međunarodne krivične tribunale – oficiri za vezu

Tužilaštvo za ratne zločine ima svog oficira za vezu u MKSJ-u od 2009. godine.¹⁷⁵ Angažman u svojstvu „oficira za vezu“ podrazumeva pretragu elektronske baze tužilaštva MKSJ/MMKS-a, kao i konsultacije i sastanke sa tužiocima u cilju pribavljanja dokaza

173 „Zemlje Evropske unije i Zapadnog Balkana potpisale Zajedničku deklaraciju u kojoj se ističu napori na pronalaženju osoba nestalih iz 1990-ih“, saopštenje, 10.07.2018. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji MKNL-a: <https://www.icmp.int/bs/press-releases/eu-and-western-balkan-countries-sign-joint-declaration-citing-efforts-to-account-for-missing-persons-from-1990s/>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

174 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 81-84.

175 Odgovor Tužilaštva za ratne zločine na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj A.br. 78/17, od 28.04.2017. godine.

za postupke koje vodi TRZ.¹⁷⁶ Kako je FHP-u potvrđeno odgovorom Tužilaštva za ratne zločine, oficir za vezu TRZ-a je u izveštajnom periodu bio prisutan u tužilaštvu MMKS-a, u kontinuitetu.¹⁷⁷

FHP naglašava da informacija o tome da je **oficir za vezu TRZ-a prisutan u tužilaštvu MMKS-a u kontinuitetu, sama po sebi, ne govori o rezultatima do kojih je ovaj vid saradnje dva tužilaštva doveo**. Nije poznato u koliko predmeta ratnih zločina, za koje se sudi ili se sudilo pred domaćim sudom, su do sada korišćeni dokazi prikupljeni od strane oficira za vezu u MMKS-u.

Nepoštovanje suda – neizvršavanje naloga za hapšenje

Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju je još u januaru 2015. izdao nalog za hapšenje troje članova Srpske radikalne stranke – Petra Jojića, Jove Ostojića i Vjerice Radete, zbog toga što su dvojici svedoka pretili, zastrašivali ih, nudili im mito i na druge načine uticali na njih, sa ciljem da ih privole da odustanu od saradnje sa tužilaštvom ili da postanu svedoci odbrane u postupku protiv Vojislava Šešelja.¹⁷⁸ Srbija je, međutim, odbila da dvoje optuženih (Jovo Ostojić je preminuo sredinom 2017. godine) izruči MKSJ-u, potom i MMKS-u kada je predmet preuzeo taj sud.

U junu 2018. godine je MMKS, koji je nasledio MKSJ, doneo odluku da se Radeti i Jojiću sudi pred sudom u Srbiji.¹⁷⁹ Tada je MMKS izdao i nalog da, ukoliko se Radeta i Joviću na teritoriji neke od članica EU, budu odmah uhapšeni i izručeni Srbiji.¹⁸⁰ Međutim, na tu odluku je *Amicus curiae* (prijatelj suda) uložio žalbu po kojoj MMKS još uvek nije odlučio.¹⁸¹

45

176 Navodi su preuzeti sa zvanične internet prezentacije Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/saradnja/me%C4%91unardna-saradnja>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

177 **Napomena autora:** Nakon što je MKSJ prestao sa radom 31.12.2017. godine, oficiri za vezu TRZ-a su nastavili rad u Međunarodnom mehanizmu za međunarodne krivične sudove. Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 25/18, od 05.11.2018. godine.

178 Videti predmet *Jojić et al.* (IT-03-67-R77.5), dokumentacija predmeta je dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Mehanizma za međunarodne krivične sudove: http://jrad.unmict.org/webdrawer/webdrawer.dll/webdrawer/search/rec&sm_recnbr&sm_ncontents=mict-17-111&sm_created&sm_full-text&sort1=rs_datecreated&count&template=reclist&rows=25#, pristupljeno: 22.11.2018. godine.

179 *Public redacted version of the 12 June 2018 order referring a case to the Republic of Serbia*, MICT-17-111—R90, D205-D191, str. 5, 12.06.2018. godine.

180 *Ibid.*

181 *Notice of appeal against the order referring a case to the Republic of Serbia*, MICT-17-111—R90; D220-D-214, 26.06.2018. godine; „Hag zadovoljan saradnjom sa Srbijom“, saopštenje, 19.11.2018. godine, Ministarstvo pravde, dostupno na: <https://www.mpravde.gov.rs/vest/21540/hag-zadovoljan-saradnjom-sa-srbijom.php>, pristupljeno: 22.11.2018. godine.

Ukoliko MMKS bude doneo konačnu odluku da se Radeti i Jojiću sudi u Srbiji, FHP očekuje da postupak protiv njih bude vođen nepristrasno. **Tek na osnovu nepristrasnog postupka, koji se neće nepotrebno odugovlačiti, biće moguće izvesti zaključak o tome da li postoji spremnost da im se sudi, a sleđstveno tome i – da li postoji spremnost da se poštuju odluke MKSJ/MMKS-a.**

REGIONALNA I ŠIRA MEĐUNARODNA SARADNJA
1. Regionalna saradnja
<p>Cilj 1. Republika Srbija će nastojati da se normativno uredi pitanje regionalne saradnje u oblasti procesuiranja ratnih zločina, kao i ostalih pitanja koja su sa njima povezana.</p> <p>Cilj 2. Zajedničkim delovanjem Tužilaštva za ratne zločine i Ministarstva pravde unapređeno je postupanje po zamolnicama Republike Srbije upućenim državama u regionu i povećan je broj predmeta u kojima su putem regionalne saradnje razmenjeni dokazi između tužilaštava.</p> <p>Cilj 3. Unapređena saradnja s pravosudnim telima privremenih institucija na Kosovu i Metohiji.</p>
2. Međunarodna saradnja
<p>Cilj 1. Unapređena međunarodna saradnja putem predavljanja rada domaćih pravosudnih organa.</p>

46

Nacionalna strategija posebnu pažnju posvećuje pitanju unapređenja saradnje TRZ-a sa tužilaštvima u regionu. Aktivnosti koje bi trebalo da unaprede saradnju uključuju organizaciju regionalnih konferencija; uspostavljanje zajedničke evidencije slučajeva ratnih zločina na regionalnom nivou; uspostavljanje zajedničkih prekograničnih istražnih tužilačkih timova sa državama regiona; unapređenje saradnje sa institucijama na Kosovu. U izveštajnom periodu navedene aktivnosti nisu realizovane.¹⁸²

Unapređenje normativnog okvira regionalne saradnje – regionalne konferencije

Nacionalna strategija predviđa da će Ministarstvo pravde organizovati regionalne konferencije, koje bi trebalo da unaprede regionalnu saradnju u procesuiranju ratnih

¹⁸² *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 84-95.

zločina, te da reše sporna pitanja koja su se javljala u dosadašnjoj saradnji.¹⁸³ **U izveštajnom periodu nije održana ni jedna planirana regionalna konferencija.**¹⁸⁴

Iako pomenute konferencije u organizaciji Ministarstva pravde Republike Srbije nisu održane, u prethodnom periodu su održane dve konferencije u državama regiona, koje su se bavile temom regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina.

Prva konferencija je održana u Sarajevu, u organizaciji BIRN-a,¹⁸⁵ u okviru programa „Balkanska tranziciona pravda“.¹⁸⁶ Na konferenciji su učestvovali, između ostalih, Lidija Vukčević, tužiteljka Specijalnog državnog tužilaštva Crne Gore, Jurica Ilić, zamenik u županijskom državnom odvjetništvu u Zagrebu (Hrvatska), Gordana Tadić, v.d. glavnog tužioca BiH, Christopher Bennett, savetnik glavnog tužioca Specijalizovanog tužilaštva Kosova, Paul Flynn, specijalni tužilac za ratne zločine EULEX-a i Aleksandar Kontić, pravni savetnik MMKS-a.¹⁸⁷

Imajući u vidu da je centralna tema konferencije bila upravo regionalna saradnja u procesuiranju ratnih zločina, i da su se pozivu organizatora odazvali tužioci i zamenici tužilaca tužilaštava u regionu, bilo je primetno odsustvo tužilaca TRZ-a. **TRZ je jedino tužilaštvo regiona koje nije bilo prisutno na ovoj konferenciji.**

Naredna konferencija je održana u Zagrebu, a organizovale su je Srpsko narodno vijeće, Vijeće srpske nacionalne manjine grada Zagreba, *Documenta* – Centar za suočavanje s

47

183 Regionalne konferencije koje su predviđene Nacionalnom strategijom za procesuiranje ratnih zločina: *Regionalna konferencija na temu unapređenja saradnje u pružanju podrške svedocima i žrtvama*, str. 27, *Regionalna konferencija radi postizanja međudržavnog sporazuma o utvrđivanju regionalnih pravila o podeli nadležnosti za postupanje u predmetima ratnih zločina; unapređenju regionalne saradnje u pogledu postupanja po zamolnicama u predmetima ratnih zločina; uspostavljanju olakšanog postupka za pribavljanje dokaza na teritoriji druge države od strane odbrane u predmetima ratnih zločina; jedinstvenog postupanje država regiona u pogledu rešavanja sudbine nestalih lica*, str. 31.

184 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 62, 84-86; Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-317/2018-32, od 24.10.2018. godine.

185 BIRN – *Balkan Investigation Reporting Network*: <http://birn.eu.com/>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

186 Više o konferenciji „Nakon MKSJ: Regionalna saradnja, odgovornost, istina i pravda u bivšoj Jugoslaviji“ videti na: <http://www.balkaninsight.com/en/page/nakon-mksj>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

187 Agenda konferencije „Nakon MKSJ: Regionalna saradnja, odgovornost, istina i pravda u bivšoj Jugoslaviji“ je dostupna na: <http://www.balkaninsight.com/en/page/nakon-mksj#agenda>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

prošlošću i *SENSE* – Centar za tranzicijsku pravdu.¹⁸⁸ Pozivu da govore na konferenciji su se odazvali, između ostalih: Serž Bramerc, glavni tužilac MMKS-a i bivši glavni tužilac MKSJ-a, Gordana Tadić, v.d. glavnog tužioca BiH i Jasmina Dolmagić, zamenica Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske. Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije je predstavljao Novak Vučo, tužilački saradnik.¹⁸⁹ Iako je na ovoj konferenciji bio prisutan predstavnik TRZ-a, bilo je **primetno da je TRZ predstavljao tek tužilački saradnik, dok su u ime DORH-a, Tužilaštva BiH i MMKS-a bili prisutni sami tužioci.**

Pomenute konferencije su bile prilika da se tokom nekoliko dana razgovara o važnim aspektima regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina. Posebno je značajno što su konferencije bile otvorene za javnost i medije, te što su konferencijama prisustvovali i predstavnici civilnog društva i akademske zajednice, ali i aktivisti omladinskih organizacija. Imajući u vidu sve suženiji prostor za konstruktivnu interakciju između predstavnika pravosudnih institucija s jedne strane i civilnog društva i predstavnika medija s druge strane, ove dve konferencije su stvorile prostor za razgovor i debatu. U tom smislu, **posebno zabrinjava činjenica da TRZ na jednoj konferenciji uopšte nije bilo prisutno, dok je na drugoj konferenciji TRZ predstavljao tužilački saradnik.**

FHP naglašava da regionalna saradnja tužilaštava treba da bude intenzivirana, između ostalog i kroz redovne sastanke i učešće na ovakvim konferencijama. Takođe, FHP podseća da, u cilju ukupnog unapređenja procesuiranja ratnih zločina u Srbiji, nije dovoljno samo taksativno ispunjavati aktivnosti Nacionalne strategije. Da bi se procesuiranje ratnih zločina unapredilo, potreban je proaktivniji i dinamičniji pristup, koji prevazilazi okvire Strategije.

Regionalni sastanci i aktivnosti usmerene ka unapređenju saradnje

Prema informacijama sadržanim u Izveštajima o sprovođenju Nacionalne strategije, koje je usvojilo Radno telo, regionalne konsultacije predstavnika tužilaštava regiona (Tužilaštvo BiH, Specijalno tužilaštvo Crne Gore, DORH i TRZ) su se održavale i tokom izveštajnog perioda, u okviru regionalnog projekta „Jačanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina i potragama za nestalim osobama (2017–2019)“, uz podršku UNDP-a.¹⁹⁰ Osim navedenih regionalnih sastanaka, prethodnih meseci su organizovani i

188 Više o konferenciji „Pravda nakon Haaga“ videti na: <https://www.documenta.hr/hr/pravda-nakon-haaga-zagreb-novinarski-dom-09.-10.-listopada-2018.html>, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

189 Agenda konferencije „Pravda nakon Haaga“ je dostupna na: https://www.documenta.hr/assets/files/objave/Pravda-nakon-Haaga_Program-1.pdf, pristupljeno: 30.11.2018. godine.

190 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 86.

bilateralni sastanci, te je TRZ održalo sastanke sa predstavnicima BiH i sa predstavnicima DORH-a.¹⁹¹

U izveštajnom periodu nije uspostavljena zajednička evidencija slučajeva ratnih zločina na regionalnom nivou, čije je rešavanje započeto putem regionalne saradnje,¹⁹² a takođe nisu uspostavljeni ni prekogranični istražni tužilački timovi nadležnih tužilaštava država regiona.¹⁹³

Dosadašnja realizacija aktivnosti, čiji je zajednički cilj unapređenje regionalne saradnje, nije dovela do očekivanih rezultata. Saradnja bi trebalo da se unapređuje kroz mehanizme koji su u dosadašnjem radu doveli do konkretnih rezultata. Imajući u vidu da je formiranje zajedničkih istražnih timova između tužilaštava BiH i Srbije do sada rezultiralo podizanjem optužnica u predmetima *Srebrenica-Kravica* i *Štrpci*, konkretni rezultati ovog zajedničkog rada predstavljaju osnov da se u narednom periodu očekuje nastavak saradnje kroz uspostavljanje zajedničkih prekograničnih istražnih tužilačkih timova sa zemljama regiona.

U tom smislu se **od TRZ-a očekuje proaktivnija uloga, koja se neće zadržavati samo na iniciranju uspostavljanja različitih mehanizama saradnje.**

Saradnja sa pravosuđem Kosova

Saradnja TRZ-a sa institucijama na Kosovu je gotovo nepostojeća,¹⁹⁴ a TRZ nema mogućnost da samostalno preduzima radnje u cilju istraživanja zločina i procesuiranja učinilaca, da pristupi mestima izvršenja, učiniocima, svedocima, oštećenima, odnosno da neposredno pribavi relevantne podatke i dokumentaciju.

Očigledno je da nedostatak saradnje između Tužilaštva za ratne zločine i institucija na Kosovu stvara pogodnu situaciju za izbegavanje krivične odgovornosti za počinjene zločine. Tužilačka saradnja između Srbije i Kosova se do sada odvijala bez direktne komunikacije TRZ-a i predstavnika kosovskog pravosuđa.

191 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 25/18, od 05.11.2018. godine.

192 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 32; *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 89.

193 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 32; *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 90.

194 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 92-93.

Uspostavljanje odgovarajućih mehanizama za neposrednu, zvaničnu saradnju i komunikaciju, nesumnjivo bi doprinelo boljim izgledima za procesuiranje ratnih zločina. U tom smislu, **FHP smatra da je neophodno uspostaviti mehanizam koji će omogućiti komunikaciju i saradnju TRZ-a i tužilaštva Kosova.** Prvi korak ka ovoj saradnji bi trebalo da ide u pravcu iniciranja formalnog sporazuma između TRZ-a i tužilaštva Kosova o razmeni dokaza i saradnji u procesuiranju ratnih zločina, kao što je to bio slučaj sa tužilaštvima BiH i Hrvatske.

UNAPREĐENJE UKUPNOG ODNOSA DRUŠTVA PREMA PITANJU SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE

Cilj 1. Olakšana dostupnost informacija o suđenjima za ratne zločine.

Cilj 2. Unapređenje kapaciteta zaposlenih u medijima za adekvatno izveštavanje o postupcima za ratne zločine.

Cilj 3. Unapređenje nastavnih programa na način koji omogućava učenicima da dobiju dovoljnu količinu relevantnih informacija o sukobima na prostorima bivše Jugoslavije, ratnim zločinima koji su u tom periodu izvršeni i normama međunarodnog humanitarnog prava.

Cilj 4. Javno predstavljanje Nacionalne strategije kao sredstva kojim se izražava čvrsto i nesumnjivo opredeljenje Republike Srbije da preduzima mere koje sprečavaju nekažnjivost ratnih zločina.

50

U periodu koji obuhvata ovaj izveštaj, nije bilo nikakvog napretka kada je reč o unapređenju odnosa društva prema ratnim zločinima ili suđenjima za ratne zločine. Naprotiv, prethodnih nekoliko meseci je zabeležena ekspanzija promovisanja osuđenih ratnih zločinaca u javnosti, kao i negiranje genocida u Srebrenici.

Promovisanje osuđenih ratnih zločinaca u javnosti

• Edicija „Ratnik“ Ministarstva odbrane

Tokom 63. Međunarodnog sajma knjiga, koji je organizovan u Beogradu u periodu od 21. do 28. oktobra 2018. godine, izdavačka kuća Ministarstva odbrane (MO) Srbije je organizovala promociju četiri knjige iz edicije „Ratnik” – četiri toma ratnih dnevnika Nebojše Pavkovića pod nazivom „Treća armija sedamdeset osam dana u zagrljaju Milosrdnog anđela”, „Bitka za Paštrik – sećanja učesnika 1999”, „Prištinski korpus 1998-1999 – svedočenja ratnih komandanata” i „Bitka na Košarama - sećanje učesnika 1999”.

Prva knjiga koju je MO predstavilo su ratni dnevnik Nebojše Pavkovića, koji je tokom sukoba na Kosovu bio komandant Treće armije Vojske Jugoslavije (VJ), a koji je pred MKSJ osuđen na 22 godine zatvora zbog zločina koji su počinjeni nad albanskim civilima.¹⁹⁵ Kako su organizatori na promociji publikacije naveli, Pavkovićevo ratno dnevnik predstavljaju „doprinos očuvanju znanja o primenjenoj ratnoj veštini, koja je pomogla da se odbrani zemlja”,¹⁹⁶ potpuno ignorišući činjenicu da je Pavkovićevo „ratna veština” doprinela da više hiljada civila bude ubijeno, kuće zapaljane, a više stotina hiljada Albanaca bude proterano sa Kosova. Takođe, organizatori promocije publikacije ni u jednom trenutku nisu spomenuli da se Nebojša Pavković trenutno nalazi na odsluženju 22-godišnje kazne zatvora.

Prilikom predavljanja knjige „Bitka za Paštrik - sećanja učesnika 1999”, na skupu je govorio i bivši komandant 549. motorizovane brigade VJ Božidar Delić.¹⁹⁷ FHP je 2013. godine javnosti predstavio *Dosije: 549. motorizovana brigada Vojske Jugoslavije*, u kojem su predočeni dokazi o učešću jedinice kojom je komandovao Delić u zločinima tokom sukoba na Kosovu,¹⁹⁸ i protiv njega podneo krivičnu prijavu zbog zločina koji je počinjen u selu Trnje u martu 1999. godine.¹⁹⁹

Publikaciju „Bitka na Košarama - sećanje učesnika 1999” javnosti je, između ostalih, predstavio i general u penziji Dragan Živanović, koji je tokom sukoba na Kosovu bio komandant 125. motorizovane brigade VJ. FHP je 2013. godine objavio *Dosije: 125. motorizovana brigada Vojske Jugoslavije*, u kojoj su predstavljeni dokazi o učešću ove brigade u zločinima počinjenim tokom 1998. i 1999. godine na Kosovu.²⁰⁰ Protiv Živanovića je FHP podneo krivičnu prijavu za ubistvo 78 kosovskih Albanaca u selu

51

195 Videti predmet: *Šainović et. al* (IT-05-87), dostupno na: <http://www.icty.org/cases/party/743/4>, pristupljeno: 22.11.2018. godine.

196 „Promocija ratnog dnevnika generala Pavkovića na Sajmu knjiga“, vest, 22.10.2018. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva odbrane: <http://www.mod.gov.rs/lat/13197/promocija-ratnog-dnevnika-general-pavkovic-na-sajmu-knjiga-13197>, pristupljeno: 22.11.2018. godine.

197 „Ministarstvo odbrane predstavilo dve knjige edicije 'Ratnik'“, vest, 29.10.2018. godine, dostupno na: <http://tanjug.rs/mobile/full-view.aspx?izb=438588>, pristupljeno: 22.11.2018. godine.

198 *Dosije: 549. motorizovana brigada Vojske Jugoslavije*, FHP, Beograd, 2013, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/03/Dosijea-549.-Motorizovana-brigada-Vojske-Jugoslavije.pdf>, pristupljeno: 22.11.2018. godine.

199 „Krivična prijava protiv oficira Vojske Jugoslavije za zločin nad 17 kosovskih Albanaca i jednog Aškalijske“, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=26011>, pristupljeno 27.11.2018. godine.

200 *Dosije: 125. motorizovana brigada Vojske Jugoslavije*, FHP, Beograd, 2013. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2013/10/Dosije-125.pdf>, pristupljeno: 22.11.2018. godine.

Kraljane (Đakovica), u aprilu 1999. godine.²⁰¹ Važno je naglasiti da je Živanović jedini visokorangirani pripadnik VJ protiv koga je TRZ 2014. godine pokrenulo istragu za zločine koji su počinjeni na Kosovu.²⁰² Međutim, nakon tri godine, TRZ je istragu obustavilo.²⁰³

Četvrtu publikaciju iz edicije „Ratnik“, pod nazivom „Prištinski korpus 1998-1999 - svedočenja ratnih komandanata“, javnosti je predstavio Vladimir Lazarević, koji se tokom sukoba na Kosovu nalazio na mestu komandanta Prištinskog korpusa VJ i koji je pred MKSJ-om osuđen na kaznu zatvora od 14 godina zbog zločina počinjenih nad albanskim civilima.²⁰⁴ Isto kao i u slučaju Nebojše Pavkovića, organizatori promocije publikacije nisu javnosti predočili činjenicu da je Lazarević pred MKSJ osuđen za ratne zločine.

FHP podseća da je Vladimir Lazarević u oktobru 2017. godine gostovao i na Vojnoj akademiji, gde je održao predavanje.²⁰⁵ Ovo predavanje je usledilo nakon što je ministar odbrane Aleksandar Vulin, na skupu starešina Treće armije angažovanih za vreme rata na Kosovu, održao govor u čast prisutnih, posebno naglasivši da je „prošlo vreme

201 „Krivična prijava za zločin nad 78 kosovskih Albanaca protiv oficira i pripadnika Vojske Jugoslavije i MUP-a“, saopštenje, FHP, 10.10.2013. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=24590>, pristupljeno: 22.11.2018. godine.

202 „Naredba za sprovođenje istrage protiv generala Živanovića za ratne zločine na KIM“, saopštenje, 05.08.2014. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja/naredba-za-sprovo%C4%91enje-istrage-protiv-general-a-%C5%BEivanovi%C4%87a-za-ratne-zlo%C4%8Dine-na-kim>, pristupljeno: 22.11.2018. godine.

203 „Tužilaštvo za ratne zločine obustavilo jedinu istragu protiv visokorangiranog vojnog oficira“, saopštenje, FHP, 28.11.2017. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=34560>. Pored Živanovića, kao govornik na predstavljanju publikacije je bio i Duško Šljivančanin koji je tokom sukoba na Kosovu bio komandant 53. graničnog bataljona VJ, protiv koga je FHP 2013. godine TRZ-u podneo krivičnu prijavu, za zločine počinjene u martu 1999. godine u selu Goden, kada je ubijen 21 albanski civil. I nakon pet godina od podnošenja krivične prijave, FHP nema informacije da li TRZ postupa po ovoj krivičnoj prijavi. Videti: „Krivična prijava protiv oficira, podoficira i vojnika zbog ubistva 21 albanskog civila 25. marta 1999. godine“, saopštenje, FHP, 04.07.2013. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=23483>. Svim izvorima pristupljeno: 22.11.2018. godine.

204 Videti predmet: *Šainović et. al* (IT-05-87), dostupno na: <http://www.icty.org/cases/party/743/4>, pristupljeno: 22.11.2018. godine.

205 „Lazarević održao predavanje“, Dnevni list *Danas*, 26.10.2017. godine, dostupno na: <https://www.danas.rs/drustvo/lazarevic-odrzao-predavanje/>, pristupljeno: 22.11.2018. godine.

stida, ovo je vreme tihog ponosa“²⁰⁶ i da je „odnos prema ovim ljudima odnos našeg samopoštovanja“.²⁰⁷

• Uključivanje Ratka Mladića u jutarnji program TV Happy

Poslednje u nizu pojavljivanja ratnih zločinaca u javnosti jeste i direktno uključivanje u program televizije sa nacionalnom frekvencijom (*TV Happy*) Ratka Mladića, koji se nalazi u pritvorskoj jedinici u Sheveningenu.²⁰⁸ Naime, u jutarnjem programu *TV Happy* su 16. novembra 2018. godine gostovali sin Ratka Mladića – Darko Mladić i Vojislav Šešelj. U jednom trenutku je Darko Mladić pozvao telefonom Ratka Mladića koji se direktno uključio u jutarnji program, obraćajući se i pozdravljajući Vojislava Šešelja.

Iako je deo javnosti ocenio uključivanje Ratka Mladića u direktan prenos u emisiju sa nacionalnom frekvencijom kao skandalozan i neprihvatljiv, smatrajući da Regulatorno telo za elektronske medije (REM) ima obavezu da reaguje, REM je izdalo saopštenje u kojem je tvrdilo da Ratko Mladić ima pravo da se uključi u emisiju, pošto se ne radi o licu koje je pravnosnažno osuđeno, jer je žalbeni postupak u toku.²⁰⁹ Tvrdnja da postupak protiv Ratka Mladića nije pravnosnažno okončan jeste tačna, ali se mora imati u vidu da je Mladić apostrofiran kao učesnik udruženog zločinačkog poduhvata u nekim presudama MKSJ.²¹⁰

206 „Vulin: Prošlo je vreme stida, ovo je vreme tihog ponosa“, *RTS*, 07.10.2017. godine, dostupno na: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/2896858/vulin-proslo-je-vreme-stida-ovo-je-vremetihog-ponosa.html>, pristupljeno: 27.11.2018. godine.

207 „Vulin: Prošlo je vreme kada smo se stideli onih koji su branili zemlju od NATO“, *Blic*, 07.10.2017. godine, dostupno na: <http://www.blic.rs/vesti/politika/vulin-proslo-je-vreme-kada-smo-se-stidelionih-koji-su-branili-zemlju-od-nato/xrejf4w>, pristupljeno: 27.11.2018. godine.

208 „Mladć se uključio u program TV Hepi: Ljubi vas deda Ratko“, vest, *NI*, 16.11.2018. godine, dostupno na: <http://rs.n1info.com/Vesti/a436318/Ratko-Mladic-iz-Haga-u-jutarnjem-programu-Hepi-televizije.html>, pristupljeno: 26.11.2018. godine.

209 „Saopštenje povodom telefonskog uključenja Ratka Mladića u program Hepi TV“, saopštenje, REM, 19.11.2018. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Regulatornog tela za elektronske medije: <http://www.rem.rs/sr/arhiva/vesti/2018/11/saopstenje-povodom-telefonskog-uključenja-ratka-mladica-u-program-hepi-tv>, pristupljeno: 27.11.2018. godine.

210 Videti npr. presude MKSJ-a u predmetima *Krstić (IT-98-33)*, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji MKSJ-a: <http://www.icty.org/case/krstic/4> i *Tolimir (IT-05-88/2) Srebrenica*, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji MKSJ-a: <http://www.icty.org/cases/party/791/4>. Svim izvorima pristupljeno: 23.11.2018. godine.

• Negiranje genocida u Srebrenici premijerke Vlade Srbije Ane Brnabić

Stav da u Srbiji ne postoji iskrena politička volja za suočavanjem sa zločinima koji su počinjeni tokom ratova 1990-tih godina nedvosmisleno je izrazila i premijerka Vlade Republike Srbije Ana Brnabić, gostujući u emisiji „Zona konflikta“ novinarske kuće *Deutsche Welle*, 14. novembra 2018. godine, kada je tvrdila da u Srebrenici nije počinjen genocid već „užasan, užasan zločin“.²¹¹

Pored negiranja genocida, čije je postojanje utvrđeno u nekoliko predmeta pred MKSJ-om,²¹² premijerka je tvrdila da je MKSJ dužan Vojislavu Šešelju tri godine života, aludirajući na to da je Šešelj u pritvoru proveo ukupno 13 godina, a da je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina.²¹³ Ukoliko se uzme u obzir da predsednica Narodne skupštine Srbije Maja Gojković nije postupila u skladu sa Članom 88 Zakona o izboru narodnih poslanika²¹⁴ i utvrdila da je Šešelju prestao poslanički mandat danom izricanja pravnosnažne krivične presude, ovakav stav premijerke dodatno pojačava argument da je u javnosti i u političkom životu Srbije u potpunosti primereno da osobe koje su optužene ili osuđene za teške zločine nad civilima budu promovisane ili kao heroji ili kao žrtve MKSJ-a.

• Orden Karađorđeve zvezde prvog stepena

54

Načelnik Generalštaba Vojske Jugoslavije Ljubiša Diković penzionisan je u septembru 2018. godine, uz dodeljivanje ordena Karađorđeve zvezde prvog stepena i ocenu predsednika Srbije da se radi o časnom i požrtvovanom oficiru, uprkos „lažnom optuživanju i stavljanju žiga srama na čelo“.²¹⁵ FHP je u dva dosijea izneo ozbiljne tvrdnje

211 „Još nismo spremni za EU“, *Deutsche Welle*, intervju Ana Brnabić, 14.11.2018. godine, dostupno na <https://www.dw.com/sr/jo%C5%A1-nismo-spremni-za-eu/a-46290937>, pristupljeno: 23.11.2018. godine.

212 Videti npr. presude MKSJ-a u predmetima *Krstić (IT-98-33)*, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji MKSJ-a: <http://www.icty.org/case/krstic/4> i *Tolimir (IT-05-88/2) Srebrenica*, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji MKSJ-a: <http://www.icty.org/cases/party/791/4>. Svim izvorima pristupljeno: 23.11.2018. godine.

213 „Još nismo spremni za EU“, *Deutsche Welle*, intervju Ana Brnabić, 14.11.2018. godine.

214 Zakon o izboru narodnih poslanika (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 35/2000, 57/2003 – odluka USRS, 72/2003 – ispr. dr. zakona, 18/2004, 101/2005 – dr. zakon, 85/2005 – dr. zakon, 28/2011 – odluka US, 36/2011 i 104/2009 – dr. zakon), član 88.

215 „General-potpukovnik Milan Mojsilović novi načelnik Generalštaba“, 14.09.2018, RTS, dostupno na: <http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/1/politika/3258943/general-major-milan-mojsilovic-novi-nacelnik-generalstaba.html>, pristupljeno: 26.11.2018. godine.

da je u zoni odgovornosti 37. motorizovane brigade Vojske Jugoslavije, kojom je tokom sukoba na Kosovu komandovao Diković, ubijeno oko 1.400 albanskih civila, a njih više hiljada proterano.²¹⁶

FHP smatra da tendencija veličanja ratnih zločinaca i relativizacija sudski utvrđenih činjenica pretila da postane stalno obeležje politike u Srbiji. Takva politička klima ima poguban uticaj na suđenja za ratne zločine pred domaćim sudom. Ukoliko se ovakav trend nastavi, suđenja visokopozicioniranim počiniocima neće uopšte biti moguća, a nipoštašavanje žrtava će ostati svakodnevnica. Stoga FHP poziva na doslednu primenu Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, uvažavanje prava žrtava i otklon državnih organa i političkih partija, posebno vladajućih, od osuđenih i osumnjičenih ratnih zločinaca.

216 *Dosije: Ljubiša Diković*, FHP, Beograd, 2012. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2012/10/Ljubisa-Dikovic-Dosije-and-Prilog.pdf>; *Dosije: Rudnica*, FHP, Beograd, 2015. godine, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/01/Dosije_Rudnica_sr.pdf. Svim izvorima pristupljeno: 26.11.2018. godine.

Tabelarni prikaz realizacije aktivnosti

1. POVEĆANJE EFIKASNOSTI POSTUPAKA ZA RATNE ZLOČINE PRED ORGANIMA REPUBLIKE SRBIJE		
1.1 Istrage i podizanje optužnica		
Aktivnost	Rok	Status
TRZ će izraditi radni tekst i usvojiti Tužilačku strategiju za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji.	I kvartal 2016. godine	Implementirano
SORZ će pripremiti bazu podataka o masovnim zločinima izvršenim tokom oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji.	IV kvartal 2016. godine	Implementirano delimično
TRZ će nastojati da preuzme sve predmete ratnih zločina koji se još uvek nalaze pred domaćim sudovima opšte nadležnosti.	IV kvartal 2016. godine	Implementirano delimično
Tužilac za ratne zločine sprovedi sledeće aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> • koristi postojeće kapacitete u skladu sa prioritetima definisanim kroz Tužilačku strategiju; • primenjuje pravni institut sporazuma o priznanju krivičnog dela; • obezbeđuje punu poverljivost procesa istrage; • ispituje da li osumnjičeni poseduje imovinu pribavljenu izvršenjem ratnog zločina i podnesi sudu odgovarajući zahtev, na osnovu Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela. 	Kontinuirano	Implementirano delimično
Broj zamenika tužioca i ostalih službenika TRZ-a povećavaće se u skladu sa dinamikom predviđenom Akcionim planom za Poglavlje 23.	Kontinuirano	Implementirano
Za postojeće, ali i novozaposlene/ novoizabrane službenike i zamenike javnog tužioca u TRZ-u sprovodiće se kontinuirane obuke o međunarodnom humanitarnom, međunarodnom krivičnom pravu i istražnim tehnikama, kao i adekvatne obuke vezane za odnos prema žrtvama i svedocima.	Kontinuirano	Implementacija u toku

Priprema analize (izveštaja) pravnog i faktičkog stanja i potreba SORZ-a u okviru MUP-a, a u cilju određivanja potreba za reformom te Službe.	I kvartal 2016. godine	Implementirano
Na osnovu navedene analize, MUP će hitno sprovesti mere da obezbedi optimalan položaj i kapacitet SORZ-a.	Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine	Nema informacija
Usvajanje zajedničkih internih pravila o radu, TRZ-a i SORZ-a, na inicijativu Tužioca za ratne zločine.	II kvartal 2016. godine	Implementirano
Unapređenje saradnje TRZ-a i SORZ-a kroz: <ul style="list-style-type: none"> • organizovanje zajedničkih obuka; • formiranje zajedničkog strateškog tima radi definisanja smernica i pravaca postupanja; • formiranje zajedničkih operativnih timova; • periodično zajedničko organizovanje okruglih stolova. 	Kontinuirano	Implementirano delimično

1.2. Suđenja		
Aktivnost	Rok	Status
<ul style="list-style-type: none"> Dosledna primena čl. 10. i 10a Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine, u pogledu perioda na koji su sudije raspoređene u veća za ratne zločine. Određivanje dopunskih sudija u predmetima u kojima postoji opravdana bojazan da bi zbog isteka perioda na koji je predsednik veća upućen u odeljenje za ratne zločine, glavni pretres morao početi iznova. 	Kontinuirano	Implementirano delimično
Tužilac za ratne zločine bi trebalo da započne pregovore sa partnerima u susednim državama u opostavljanju objedinjene regionalne baze podataka o svim slučajevima suđenja za ratne zločine čime bi se doprinelo ujednačavanju sudske prakse.	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Neimplementirano
Ministarstvo pravde nastojeće, na predlog VSS-a, da sudnice u kojima se održavaju suđenja u postupcima za ratne zločine budu odgovarajuće tehnički opremljene. Predsednici Višeg i Apelacionog suda u Beogradu nastojeće da, u saradnji sa VSS-om, obezbede održavanje ročišta i u adekvatnim sudnicama drugih sudova.	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Implementirano delimično
Na inicijativu Tužilaštva za ratne zločine, Višeg i Apelacionog suda u Beogradu, a kroz saradnju VSS, DVT i Pravosudne akademije, biće uspostavljen sistem stručnog usavršavanja za sudije, tužioce, saradnike, pomoćnike, savetnike i policijske inspektore u oblasti međunarodnog krivičnog i međunarodnog humanitarnog prava.	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Implementirano delimično

2. ZAŠTITA SVEDOKA I ŽRTAVA		
Aktivnost	Rok	Status
Sektorska radna grupa Ministarstva pravde izradiće analizu sudske prakse o primeni člana 102. ZKP-a, kao i analiza odredaba i rezultata dosadašnjeg sprovođenja Zakona o programu zaštite učesnika u krivičnom postupku i formulisanje zaključaka i preporuka o potrebama eventualnih izmena ovog zakona ili pratećih podzakonskih akata u cilju unapređenja sistema zaštite oštećenih i svedoka.	I - IV kvartal 2016. godine	Implementirano
MUP će inicirati, i u saradnji sa Komisijom za sprovođenje programa zaštite učesnika u krivičnom postupku, pripremiti analizu položaja i potreba Jedinice za zaštitu.	I kvartal 2016. godine	Implementirano
Na osnovu napred navedene analize, MUP će hitno sprovesti mere da obezbedi optimalan položaj i kapacitet Jedinice za zaštitu.	II kvartal 2016. godine	Nema informacija
Krivična veća dosledno primenjuju odredbe ZKP-a kojima je regulisano sankcionisanje učesnika u postupku koji krše procesnu disciplinu, a naročito ukoliko napadaju integritet svedoka i žrtava.	Kontinuirano	Implementacija u toku
Nadležni javni tužioci, DVT i nadležna advokatska komora redovno obaveštavaju sud o merama preduzetim po opomeni iz člana 374. ZKP-a.	Kontinuirano	Implementacija u toku
Unapređenje pravila o postupanju od strane Komisije za sprovođenje programa zaštite i Jedinice za zaštitu uz puno poštovanje interesa krivičnog postupka u kom su prema zaštićenom licu primenjene mere zaštite.	Kontinuirano	Nema informacija
Unapređenje saradnje između Jedinice za zaštitu i TRZ-a kroz: <ul style="list-style-type: none"> • potpisivanje protokola o saradnji; • organizovanje zajedničkih obuka; • formiranje zajedničkog strateškog tima; • formiranje zajedničkih operativnih timova; • periodično zajedničko organizovanje okruglih stolova. 	Kontinuirano	Implementirano delimično

3. PODRŠKA SVEDOCIMA I ŽRTVAMA

Aktivnost	Rok	Status
Ministarstvo pravde će sprovesti analizu usklađenosti normativnog okvira sa Direktivom 2012/29/EU.	I kvartal 2016. godine	Implementirano
Ministar pravde osnovaće radnu grupu koja će predložiti izmene i dopune zakona i propisa u cilju usklađivanja pojma žrtve sa Direktivom 2012/29/EU.	II kvartal 2016. godine	Implementirano delimično
Ministarstvo pravde će doneti podzakonski akt kojim će se urediti obavezno pružanje informacija žrtvama o svim aspektima krivičnog postupka koji su od njihovog interesa, u skladu sa članom 6. Direktive 2012/29/EU.	II kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Ministarstvo pravde će kreirati i distribuirati brošuru koja će sadržati informacije o pravima žrtava (pravna pomoć, psihološka podrška, zaštita, itd.), u skladu sa članom 4. Direktive 2012/29/ EU.	III kvartal 2016. godine	Implementirano delimično
Služba za pomoć i podršku oštećenim i svedocima Višeg suda u Beogradu će angažovati stručnjaka za pružanje psihosocijalne podrške.	IV kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Jedinica za zaštitu MUP-a izmenama sistematizacije omogućiće angažovanje stručnog osoblja za pružanje psihosocijalne podrške.	IV kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Za potrebe zaposlenih u Službi za pomoć i podršku oštećenim i svedocima, Viši sud u Beogradu i Pravosudna akademija će, uz podršku VSS-a i Ministarstva pravde povremeno organizovati dodatne obuke i podsticati učešće na stručnim skupovima.	Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine	Nema informacija

<p>Za potrebe zaposlenih u Jedinici za zaštitu Centar za obuku MUP-a će, u saradnji sa akademskom zajednicom i organizacijama civilnog društva, povremeno organizovati dodatne obuke i podsticati učešće na stručnim skupovima.</p>	<p>Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine</p>	<p>Implementacija u toku</p>
<p>Unapređenje infrastrukturnih i tehničkih kapaciteta Službi za pomoć i podršku i pomoć oštećenim i svedocima.</p>	<p>Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine</p>	<p>Neimplementirano</p>
<p>Uspostavljanje mreže usluga na nivou cele zemlje za podršku žrtvama, svedocima i oštećenim u istrazi i svim fazama krivičnog postupka, uključujući:</p> <ul style="list-style-type: none"> • normativni aspekt (važeći normativni okvir, najbolja uporedna rešenja, međunarodni standardi); • finansijsku procenu (održivo finansiranje, adekvatnost prostorija i osoblja, potreba za obukom); • pristup uslugama podrške (obuhvat mreže, udaljenost, mobilni timovi za podršku). 	<p>Za analizu I kvartal 2016; za uspostavljanje mreže kontinuirano počev od 2018. godine</p>	<p>Implementirano</p>
<p>Ministarstvo pravde iniciraće održavanje regionalne konferencije na temu unapređenja saradnje u pružanju podrške svedocima i žrtvama.</p>	<p>Kontinuirano, počev od III kvartala 2016. godine</p>	<p>Neimplementirano</p>

4. ODBRANA OKRIVLJENOG		
Aktivnost	Rok	Status
Izrada programa inicijalne i kontinuirane obuke u oblasti međunarodnog humanitarnog i međunarodnog krivičnog prava za advokate koji zastupaju okrivljene.	III kvartal 2016. godine	Implementirano
Sprovođenje kontinuirane obuke u oblasti međunarodnog humanitarnog i međunarodnog krivičnog prava za advokate koji zastupaju okrivljene.	Kontinuirano, počev od IV kvartala 2016. godine	Implementirano delimično
Radna grupa koju formira Ministar pravde izradiće analizu odredaba i rezultata primene Pravilnika o visini naknade za rad advokata po službenoj dužnosti u predmetima ratnih zločina.	III kvartal 2016. godine	Implementirano delimično

5. SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE I PITANJE NESTALIH LICA		
Aktivnost	Rok	Status
Republika Srbija kontinuirano će raditi na ispunjenju preporuka Komiteta za prisilne nestanke i o postignutim rezultatima izveštavati Komitet.	Kontinuirano	Implementacija u toku
Sprovesti analizu organizacione strukture i položaja stručne službe sa ciljem unapređenja efikasnosti i održivosti poslova u nadležnosti Komisije.	III kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Unaprediti međusobnu saradnju Komisije za nestala lica i ostalih državnih organa uključenih u proces istrage i procesuiranja ratnih zločina, kroz periodično organizovanje okruglih stolova.	Periodično (najmanje jednom godišnje)	Implementirano
Ministarstvo spoljnih poslova pokreće postupak kako bi Republika Srbija potpisala ili pristupila Sporazumu o uspostavljanju Međunarodne komisije za nestala lica kojim ova Komisija dobija status međunarodne organizacije.	IV kvartal 2016. godine	Implementirano
Vlada podstiče Komisiju za nestala lica Republike Srbije da osnuje poseban novčani fond za podršku nadležnim državnim organima u pribavljanju raspoloživih podataka o grobnim lokacijama lica koja se još uvek vode kao nestala.	Kontinuirano	Neimplementirano

**6. SARADNJA SA MEĐUNARODNIM KRIVIČNIM TRIBUNALOM
ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU**

Aktivnost	Rok	Status
Izvršiti potpun uvid i istraživanje arhive MKSJ i MMKS i analizu otkrivenih dokumenata, preko postavljenih oficira za vezu. Identifikovanje materijala i dokaza MKSJ i MMKS koji su relevantni za prioritete slučajeve.	Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine	Implementacija u toku
Republika Srbija nastojaće da se održi dobra praksa prenosa znanja i iskustva iz MKSJ-a, kako bi se steklo opšte i posebno znanje koje se odnosi na konkretne slučajeve.	Kontinuirano	Implementacija u toku
Republika Srbija nastojaće da se održi dobra praksa <i>ad hoc</i> prisustva savetnika TRZ-a u kancelarijama MKSJ-a i MMKS-a.	Periodično	Implementacija u toku

7. REGIONALNA I ŠIRA MEĐUNARODNA SARADNJA		
7.1. Regionalna saradnja		
Aktivnost	Rok	Status
<p>Ministarstvo pravde će inicirati održavanje regionalne konferencije radi postizanja međudržavnog sporazuma sa Republikom Hrvatskom, BiH i Crnom Gorom o sledećim pitanjima:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Utvrđivanje regionalnih pravila o podeli nadležnosti za postupanje; 2. Unapređenje regionalne saradnje u pogledu postupanja po zamolnicama; 3. Uspostavljanje olakšanog postupka za pribavljanje dokaza na teritoriji druge države od strane odbrane; 4. Jedinstveno postupanje država regiona u pogledu rešavanja sudbine nestalih lica. 	I kvartal 2017. godine	Neimplementirano
Ministarstvo pravde osniva radnu grupu koja će tematski i normativno pripremiti predloge za regionalnu konferenciju.	II kvartal 2017. godine	Neimplementirano
TRZ će inicirati nastavak „Paličkog procesa”, kao i održavanje redovnih tromesečnih sastanaka između regionalnih tužilaca.	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Neimplementirano
TRZ će inicirati uspostavljanje zajedničke evidencije slučajeva ratnih zločina na regionalnom nivou čije je rešavanje započeto putem regionalne saradnje.	Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine	Neimplementirano
TRZ će raditi na promovisanju uspostavljanja zajedničkih prekograničnih istražnih tužilačkih timova sa zemljama regiona.	Kontinuirano	Neimplementirano
Unapređenje saradnje između pravosudnih organa Republike Srbije i SORZ-a sa Privremenim institucijama samouprave u Prištini.	Kontinuirano	Neimplementirano

7.2. Međunarodna saradnja		
Aktivnost	Rok	Status
Aktivno učešće sudija i javnih tužilaca koji postupaju u predmetima ratnih zločina na seminarima iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava i stručnim savetovanjima.	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Implementirano delimično
Ministarstvo pravde, u saradnji sa TRZ-om i VSS-om nastojaće da obezbedi finansijsku podršku projekta prevoda domaćih presuda na engleski jezik, kako bi mogle da budu uključene u <i>Legal Tools Project</i> .	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Neimplementirano

8. UNAPREĐENJE UKUPNOG ODNOSA DRUŠTVA PREMA PITANJU SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE

Aktivnost	Rok	Status
Dosledno postupanje predsednika nadležnih sudova u skladu sa članom 16a Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine.	Kontinuirano	Neimplementirano
Poboljšanje veb prezentacije Višeg suda u Beogradu, na kojoj će biti dostupne sve neophodne informacije o presudama, a postepeno i same presude u predmetima ratnih zločina.	Kontinuirano	Implementirano delimično
Redovno objavljivanje sadržajnih izveštaja o radu pravosudnih institucija nadležnih za procesuiranje ratnih zločina.	Kontinuirano	Neimplementirano
Redovno objavljivanje izveštaja o sprovođenju strateških dokumenata u oblasti procesuiranja ratnih zločina (Akcioni plan za Poglavlje 23, Nacionalna strategija, Tužilačka strategija).	Kontinuirano	Implementirano delimično
Uz podršku Saveta za sprovođenje Akcionog plana za Poglavlje 23 i Pregovaračke grupe za Poglavlje 23, uključivanje predstavnika institucija nadležnih za procesuiranje ratnih zločina u mehanizam saradnje sa organizacijama civilnog društva, kroz učešće na sastancima sa Nacionalnim Konventom za EU.	Kontinuirano	Nema informacija
Periodična organizacija kurseva, seminara i obuka za novinare koji izveštavaju sa suđenja za ratne zločine, u saradnji medijskih udruženja, institucija pravosuđa i međunarodnih organizacija.	Kontinuirano	Neimplementirano

Kvalitet i sadržina nastavnog programa koji se dotiče pitanja vezanih za istoriju sukoba u bivšoj Jugoslaviji i zločine koji su tokom sukoba izvršeni, kontinuirano se kontrolišu i unapređuju.	Kontinuirano	Neimplementirano
Objavljivanje teksta Nacionalne strategije na internet stranici Vlade, Ministarstva pravde, TRZ-a, Višeg i Apelacionog suda u Beogradu.	I kvartal 2016. godine	Implementirano delimično
Po usvajanju Nacionalne strategije, najviši državni organi, predvođeni predsednikom Vlade i ministrom pravde, javno će izraziti svoju podršku radu svih domaćih organa koji se bave otkrivanjem, istragom i procesuiranjem ratnih zločina, u borbi protiv nekažnjivosti i poštovanju vladavine prava.	I kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Članovi Vlade i narodni poslanici, u skladu s odredbama kodeksa ponašanja za članove Vlade i narodne poslanike, uzdržavaće se od nedozvoljenog komentarisanja rada pravosudnih organa.	Kontinuirano	Neimplementirano

**Treći izveštaj
o sprovođenju Nacionalne strategije
za procesuiranje ratnih zločina**

Izdavač:
Fond za humanitarno pravo
Dečanska 12,
Beograd
www.hlc-rdc.org

Autorka: Višnja Šijačić
Urednica: Ivana Žanić
Lektor: Predrag Ivanović
Grafičko oblikovanje: Todor Cvetković
Tiraž: 80 primeraka
Štamparija: „Format“, Beograd

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

341.322.5:343.11(497.11)"2016/2017"(047)

ШИЈАЧИЋ, Вишња, 1985-
Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje
ratnih zločina / [Višnja Šijačić]. - Beograd : Fond za humanitarno pravo,
2018 (Beograd : Format). - 68 str. : tabele ; 24 cm

Podatak o autorki preuzet iz kolofona. - Tiraž 80. - Napomene i
bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-7932-096-4

а) Ратни злочини - Судски процеси - Србија - 2016-2017 - Извештаји
COBISS.SR-ID 271819788

